

Γνωμοδότηση για την Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη «Βιομηχανική πολιτική σε ένα ανοικτό και ανταγωνιστικό περιβάλλον»

(92/C 40/15)

Στις 21 Δεκεμβρίου 1990 η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αποφάσισε να ζητήσει, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 198 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την παραπάνω ανακοίνωση.

Το τμήμα βιομηχανίας, εμπορίου, βιοτεχνίας και υπηρεσιών, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Νοεμβρίου 1991 με βάση την εισήγηση του κ. Petersen.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εξέδωσε κατά τη 291η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 27ης Νοεμβρίου 1991), την ακόλουθη γνωμοδότηση με μεγάλη πλειοψηφία και 1 αποχή.

1. Εισαγωγή

Οι συνθήκες της Ρώμης δεν περιέχουν ρυθμίσεις σχετικά με την κοινοτική βιομηχανική πολιτική· τέτοιου είδους ρυθμίσεις υπάρχουν μόνο στη συνθήκη που διέπει τον τομέα άνθρακα και χάλυβα. Οι πρώτες ενέργειες για την κατάσχεση μιας βιομηχανικής πολιτικής ανελήφθησαν από την Επιτροπή περί τα μέσα της δεκαετίας του '60. Το 1970 η Επιτροπή υπέβαλε ένα εκτενές υπόμνημα για τη «Βιομηχανική πολιτική της Κοινότητας»⁽¹⁾ το οποίο έμελε να αποτελέσει τη βάση για μια εμπειριστατωμένη συζήτηση με τα υπόλοιπα όργανα της Κοινότητας και τους οικονομικούς και κοινωνικούς κύκλους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η διαφορετική οικονομική και κοινωνική κατάσταση στα κράτη μέλη της ΕΚ καθώς και η έλλειψη προθυμίας για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων από κοινού με μια κατάλληλη βιομηχανική πολιτική ανέστειλαν τα σχετικά σχέδια της Επιτροπής με αποτέλεσμα να ναυαγήσει αναγκαστικά η ιδέα της βιομηχανικής πολιτικής όπως περιέχεται στο ανωτέρω μνημόνιο. Η πρόταση, επίσης, της Επιτροπής του έτους 1971 για τη σύσταση «επιτροπής αρμόδιας για τη βιομηχανική πολιτική» δεν υλοποιήθηκε ποτέ. Το πρόγραμμα δράσης στον τομέα της βιομηχανικής και τεχνολογικής πολιτικής⁽²⁾ της Επιτροπής των ΕΚ (1973) δεν είχε, επίσης, καμία συνέχεια.

Η ΟΚΕ με τη γνωμοδότησή της «Μεταβολές στον τομέα της βιομηχανίας και της απασχόλησης—Απολογισμός και προοπτικές της βιομηχανικής πολιτικής»⁽³⁾ έδωσε έναυσμα περί τα τέλη του 1977 στις συζητήσεις για τη βιομηχανική πολιτική. Η ΟΚΕ, ορθώς τότε, διαπίστωσε ότι χωρίς μια κοινοτική βιομηχανική πολιτική, οι εθνικές βιομηχανικές πολιτικές θα ανεπτύσσοντο βάσει καθαρώς εθνικών κριτηρίων και λόγω της μικρής εμβέλειας θα αποτελούσαν, μάλιστα, εμπόδιο στην περαιτέρω ανάπτυξη του τομέα. Κάτω από ορισμένες περιστάσεις τα σχετικά με τις διαρθρώσεις προβλήματα θα έθιγαν γειτονικές χώρες. Έγιναν σκέψεις για την ανάληψη δράσης σχετικά με την ενίσχυση του βιομηχανικού τομέα καθώς και του αντίστοιχου τομέα της απασχόλη-

σης, ωστόσο όμως αυτό θα μπορούσε να φέρει σε δύσκολη θέση την οικονομία και κατ' επέκταση την απασχόληση άλλων κρατών.

Οι εθνικές επιμέρους ενέργειες, στο δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '70 έδωσαν την αφορμή στην Επιτροπή της ΕΚ να αναλάβει δράσεις σε κοινοτικό επίπεδο, σε ορισμένους ειδικούς οικονομικούς κλάδους. Κρίνεται σκόπιμο να αναφέρονται π.χ. οι τομείς του χάλυβα, των ναυπηγείων, της κλωστοϋφαντουργίας αλλά και ο κλάδος των συνθετικών προϊόντων και της βιομηχανίας υποδημάτων. Η Επιτροπή μπορούσε να επικαλεσθεί σε όλες, σχεδόν, τις περιπτώσεις ότι, λόγω των δύσκολων διαρθρωτικών προβλημάτων και των ριζικών αλλαγών στον τομέα της απασχόλησης ορισμένα κράτη μέλη θα αντιδρούσαν με τη λήψη μέτρων για τη διατήρηση των υποδομών. Τα εν λόγω μέτρα θα ηδύνατο να προκαλέσουν νέες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, προστατευτικές τάσεις και σε τελική ανάλυση θα οδηγούσαν στην αποσύνθεση της κοινής αγοράς.

Η Επιτροπή, το 1981, με την ανακοίνωσή της στο Συμβούλιο για «Μια κοινοτική στρατηγική για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής βιομηχανίας»⁽⁴⁾ επιχείρησε να αναζωπυρώσει, εκ νέου, τη συζήτηση για τη στρατηγική που πρέπει να χαραχθεί στο βιομηχανικό τομέα σε κοινοτικό επίπεδο. Στην ανακοίνωσή της η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να αρχίσουν διαβουλεύσεις σ' ένα κοινοτικό πλαίσιο το οποίο θα διασφαλίσει την ενιαία αντιμετώπιση του θέματος και θα ανταποκρίνεται στις προκλήσεις της πολιτικής απασχόλησης: «Η χάραξη της βιομηχανικής στρατηγικής των δημοσίων αρχών, όπως και αυτής των μεγάλων εταιρειών και μεγάλων βιομηχανικών συγκροτημάτων, γίνεται τώρα σε τέτοιες συνθήκες πολυπλοκότητας, ευρύτητας διαστάσεων και διάρκειας, που στην Ευρώπη συναντώνται μόνο σε κοινοτικό πεδίο. Ο σκοπός της πρέπει να συνίσταται στην αποκατάσταση κλίματος εμπιστοσύνης το οποίο θα ενθαρρύνει τις επενδύσεις νεωτεριστικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα, τόσο από την πλευρά των μεγάλων βιομηχανικών ομάδων, όσο και των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, η συμβολή των οποίων στη δημιουργία παραγωγικής απασχόλησης είναι γνωστή». Βέβαια, η

(1) Έγγρ. COM(70) 100 τελικό.

(2) Έγγρ. SEC(73) 3824 τελικό.

(3) ΕΕ αριθ. C 292 της 3. 12. 1977.

(4) Έγγρ. COM(81) 639 τελικό, σ. 2.

ανωτέρω επείγουσα κλήση είχε ελάχιστη απήχηση και δεν κατέληξε, όπως ανεμένετο, στην αναμόρφωση μιας πλήρους και ελπιδοφόρας βιομηχανικής πολιτικής σε κοινοτικό επίπεδο.

Στην ουσία, η ΟΚΕ υποστηρίζει ανεπιφύλακτα τις εκτιμήσεις της Επιτροπής των ΕΚ: από τις διεξαγόμενες συζητήσεις με θέμα «Η βιομηχανική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας» έπασχαν από την απουσία ενός ενδεδειγμένου σχεδίου πλαίσιο. Η ιδέα, επίσης, της ενίσχυσης της γενικής ανταγωνιστικής ικανότητας, η οποία αποτελεί συχνά το στόχο της κοινοτικής βιομηχανικής πολιτικής είναι αρκετά συγκεχυμένη και διφορούμενη. Η ΟΚΕ χαιρετίζει, συνεπώς την τελευταία ανακοίνωση της Επιτροπής για μια «Βιομηχανική πολιτική σε ένα ανοικτό περιβάλλον» με την οποία αυτή δράττεται της ευκαιρίας να επεξεργασθεί ένα σχέδιο μιας σύγχρονης και δυναμικής βιομηχανικής πολιτικής. Το κοινοτικό συμφέρον αποτελεί το σημείο αναφοράς αυτού του σχεδίου βιομηχανικής πολιτικής.

2. Τα κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

Η ευρωπαϊκή διαδικασία για την ενοποίηση επιταχύνεται τόσο από πολιτικής όσο και από οικονομικής απόψεως. Μέχρι τα τέλη του 1992 θα επιτευχθεί ο πρώτος στόχος της υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς. Κατά τις εκτιμήσεις της Επιτροπής η αγορά αυτή θα συμβάλει αποφασιστικά στην αλλαγή της στρατηγικής και του πεδίου δράσης των επιχειρήσεων των κρατών μελών οι οποίες στο εξής θα οφείλουν να προσανατολίζονται πέραν των εθνικών συνόρων, ενώ θα κερδίζει συνεχώς έδαφος η χάραξη εκτεταμένων επιχειρησιακών στρατηγικών. Ο τομέας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας χαρακτηρίζεται από διαρκείς μεταλλαγές: Ο διεθνής ανταγωνισμός επιτείνεται συνεχώς, η τεχνολογία απαιτεί τη διάθεση σημαντικών κεφαλαίων ενώ ο κύκλος προϊόντων σμικρύνει διαρκώς. Οι γενικές οικονομικές συνθήκες για παραγωγικές επενδύσεις δυσχεραίνονται. Με βάση λοιπόν τα δεδομένα αυτά οι εθνικές πολιτικές είναι καταδικασμένες να αποτύχουν και ως εκ τούτου απαιτείται ο εναρμονισμός και συντονισμός τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επί του παρόντος επιβάλλεται η ύπαρξη υψηλού βαθμού ομοφωνίας όχι μόνο στην οικονομική πολιτική αλλά και στον τομέα της βιομηχανικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την εδραίωση και την περαιτέρω βελτίωση των κοινοτικών κεκτημένων. Εκείνος που συνεχίζει να ασπάζεται και να επιμένει να ενεργεί στο μέλλον με γνώμονα τα εθνικά κριτήρια παρατείνεται των δυνατοτήτων ανάπτυξης και βελτίωσης του τομέα της απασχόλησης και γενικότερα των πλεονεκτημάτων της ευημερίας.

Κατά γενική πεποίθηση μόνο μια ανταγωνιστική βιομηχανία μπορεί να ανταποκριθεί στις σημερινές προκλήσεις, και να ενισχύσει και να ενδυναμώσει τη θέση της Κοινότητας σε παγκόσμια οικονομική κλίμακα. Το σχέδιο της κοινοτικής βιομηχανικής πολιτικής αποβλέπει στην ανάπτυξη της όσο το δυνατό αποτελεσματικότερης λειτουργίας των αγορών. Στην ουσία η Επιτροπή αποσκοπεί στη διαμόρφωση ενδεδειγμένων βασικών συνθηκών για τις επιχειρήσεις οι οποίες επιταχύνουν τη διαδικασία των διαρθρωτικών αναπροσαρμογών, ενισχύουν την ανταγωνιστική ικανότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και δημιουργούν, μακροπρόθεσμα, τις προϋποθέ-

σεις ανάπτυξης της βιομηχανίας και τεχνολογίας. Την κύρια ευθύνη για την ανταγωνιστική ικανότητα της βιομηχανίας την επωμίζονται οι ίδιες επιχειρήσεις. Το κράτος διαδραματίζει προπαντός το ρόλο καταλύτη και σκαπανέα καινοτομιών από το οποίο οι επιχειρήσεις αναμένουν τη δημιουργία ενός σαφούς και ισορροπημένου πλαισίου καθώς και προοπτικών για την ανάπτυξη της δραστηριότητάς τους.

Η Επιτροπή των ΕΚ χάραξε τους θετικούς και διευρυμένους αυτούς προσανατολισμούς στα πλαίσια των υποχρεώσεων που υπαγορεύονται από την αρχή της επικουρικότητας και με βάση τις εμπειρίες των παρελθόντων ετών. Η εμπειρία από τις δεκαετίες του '70 και '80 κατέδειξε ότι οι παρεμβατικές, κατά τομείς, πολιτικές δεν αποτελούν αποτελεσματικό μέσο για την προώθηση διαρθρωτικών αλλαγών. Οι ανωτέρω πολιτικές απέτυχαν να ανυψώσουν την ανταγωνιστική ικανότητα της βιομηχανίας. Τα σχέδια παρόμοιας πολιτικής μπορεί, προσωρινά, να έχουν θετικά αποτελέσματα, ωστόσο όμως αυτά υποκρύπτουν αναπόφευκτα τον κίνδυνο μετάθεσης της διαδικασίας της διαρθρωτικής προσαρμογής και κατ'επέκταση την απόλεια στο μέλλον, θέσεων απασχόλησης επειδή απορροφούν πόρους οι οποίοι θα μπορούσαν να διατεθούν παραγωγικά σε άλλους τομείς. Η ένταξη της πολιτικής αυτής στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας και η τήρηση των ισχυόντων, επί του παρόντος, κανόνων του παιχνιδιού αποτελούν την ορθότερη οδό για την οικονομία. Ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον που παρέχει ίσες ευκαιρίες σε όλους αποτελεί, σύμφωνα με τη μέχρι τώρα εμπειρία, την καλύτερη εγγύηση για μια ισχυρή και ανταγωνιστική βιομηχανία.

Βέβαια, η κατάσταση των επιμέρους τομέων της ευρωπαϊκής οικονομίας δεν παραμένει ήρεμη. Από καιρού εις καιρόν εμφανίζονται ειδικά προβλήματα σε ορισμένους τομείς, είτε σε κοινοτικό, είτε σε εθνικό επίπεδο τα οποία πρέπει να επιλυθούν. Επιπλέον, στις περιπτώσεις αυτές είναι επίσης απαραίτητο όπως όλες οι αναλαμβανόμενες δράσεις συμφωνούν απόλυτα με τις «γενικές αρχές της κοινοτικής βιομηχανικής πολιτικής».

Οι διαρθρωτικές προσαρμογές και η διεθνής ανταγωνιστική ικανότητα είναι έννοιες αλληλένδετες. Μια δυναμική ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική πρέπει να κατευθύνεται στην αποτελεσματική και σταθερή άσκηση κάθε δραστηριότητας η οποία θα διευκολύνει, θα διασφαλίζει και θα επιταχύνει τη διαδικασία διαρθρωτικών προσαρμογών της οικονομίας. Κατά συνέπεια η πρόταση της Επιτροπής αφορά, βασικά, τρία στάδια της διαρθρωτικής προσαρμογής μεταξύ των οποίων το σχέδιο της κοινοτικής βιομηχανικής πολιτικής οφείλει να τηρεί ίδιες αποστάσεις.

ι) Αναγκαίες προϋποθέσεις για τη διαρθρωτική προσαρμογή

- Δημιουργία σταθερού οικονομικού περιβάλλοντος το οποίο δύναται να ενισχύσει την επενδυτική ικανότητα των επιχειρήσεων.
- Διασφάλιση ενός ανταγωνιστικού περιβάλλοντος με τη μεγαλύτερη δυνατή επαγρύπνηση έναντι πολύ μεγάλων συγκεντρώσεων επιχειρήσεων, ο αυστηρός έλεγχος των ενισχύσεων και η διατήρηση μιας ανοικτής προσέγγισης σε σχέση με την εσωτερική και τη παγκόσμια αγορά.

- Εξασφάλιση υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης ως βάση για την ανάπτυξη και την αφομοίωση νέων τεχνολογιών και μεθόδων οργάνωσης.
- Προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής με την ενίσχυση του ρόλου των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων για περιφέρειες με μειωμένη ανάπτυξη και η διευκόλυνση των διαρθρωτικών προσαρμογών μέσω της ενημέρωσης, ακρόασης και συμμετοχής των εργαζομένων στη λήψη των αποφάσεων των επιχειρήσεων.
- Επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας για τη διασφάλιση των φυσικών συνθηκών διαβίωσης με την εφαρμογή της αρχής ο ρυπαίνων πληρώνει αλλά επίσης και τη δημιουργία νέων αγορών που θα χρησιμοποιούν ως αρχή την ανάπτυξη βάσει «καθαρών τεχνολογιών».

ii) *Μέσα για τη διασφάλιση των διαρθρωτικών προσαρμογών*

- Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, κυρίως, μέσω της τελειοποίησης των προτύπων και της ποιότητας των προϊόντων, της ελευθέρωσης των δημόσιων προμηθειών, της κατάρτησης των εθνικών ποσοτώσεων βάσει του άρθρου 115 της Συνθήκης ΕΟΚ, της εγκαθίδρυσης ενός συνεκτικού νομικού πλαισίου και της δημιουργίας κοινών διευρωπαϊκών δικτύων.
- Μια ανοικτή εμπορική πολιτική στηριζόμενη στην αμοιβαία εφαρμογή των συμφωνημένων διεθνών κανόνων από όλους τους εμπορικούς εταίρους, πολιτική που περιέχει μηχανισμούς επαγρύπνησης για την αποτροπή αθέμιτων εμπορικών πρακτικών και την ανάπτυξη αποτελεσματικών μέτρων.

iii) *Κατευθύνσεις για την επιτάχυνση των διαρθρωτικών προσαρμογών*

- Προώθηση της τεχνικής απόδοσης των επιχειρήσεων με τη δημιουργία ευνοϊκότερων συνθηκών για το σχεδιασμό, την ανάπτυξη, τη διάδοση και εφαρμογή προηγούμενων τεχνολογιών.
- Δυναμική πολιτική έναντι των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με τη μείωση των διοικητικών επιβαρύνσεων, την εντατικότερη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων καθώς και τη βελτιωμένη πρόσβαση στην κοινοτική και την παγκόσμια αγορά.
- Καλύτερη χρησιμοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, βαθμιαία εισαγωγή νέων τεχνολογιών και μεθόδων εργασίας με την ανάληψη κατάλληλων δράσεων για την επαγγελματική κατάρτιση και μετεκπαίδευση των εργαζομένων.

- Δημιουργία των αναγκαίων προϋποθέσεων για την ανάπτυξη δυναμικής και ανταγωνιστικής παροχής υπηρεσιών (κυρίως στο χρηματοπιστωτικό τομέα) για τις επιχειρήσεις.

Η Επιτροπή τονίζει ότι τα προγράμματά της σχετικά με τη βιομηχανική πολιτική είναι εκ διαμέτρου αντίθετα προς τη φιλελεύθερη πολιτική, βασικό στοιχείο της οποίας είναι η ενεργητική διαμόρφωση ενός θεσμικού πλαισίου το οποίο θα εξασφαλίζει στις δυνάμεις της αγοράς και του ανταγωνισμού τα αναγκαία περιθώρια δράσης στο βιομηχανικό τομέα.

3. Παρατηρήσεις

3.1. *Οι κατευθύνσεις της Κοινότητας στον τομέα της βιομηχανικής πολιτικής*

Η ΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής ότι η αδιάλειπτη προώθηση και περαιτέρω ανάπτυξη της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης συνεπάγεται την επίλυση των προβλημάτων της βιομηχανικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο και τη συνεκτίμηση των επιπτώσεων των δράσεων για τις διαρθρωτικές προσαρμογές επί της κοινής αγοράς. Επικροτείται, επίσης, η διαπίστωση ότι μόνο από μια ανταγωνιστική και αποδοτική βιομηχανία μπορεί να αναμένεται η ανάλογη συνεισφορά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Κοινότητας. Σχετικά με το θέμα αυτό, η ΟΚΕ θεωρεί δεδομένο ότι ο όρος «Ευρωπαϊκή βιομηχανία» που χρησιμοποιεί η Επιτροπή επανειλημμένα δεν προσανατολίζεται προς τις σχέσεις ιδιοκτησίας που διέπουν την «Ευρωπαϊκή Επιχείρηση».

Σημειώνεται ότι στις κατευθυντήριες αρχές του σχεδίου βιομηχανικής πολιτικής για τη δημιουργία ενός ανοικτού και ανταγωνιστικού περιβάλλοντος δεν υπάρχει καμία εναλλακτική και προσοδοφόρα λύση. Αποτελεί πρωταρχικό στόχο της βιομηχανικής πολιτικής. Ενδεχόμενη στεγανοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς και χάραξη πολιτικών αμυντικού χαρακτήρα που ευνοούν τη διατήρηση των υφισταμένων υποδομών δεν ενδείκνυται για την αντιμετώπιση των προκλήσεων τις οποίες έχει θέσει ως στόχο η Ευρωπαϊκή Κοινότητα με τη συνθήκη ιδρύσεώς της και προτίθεται να τις θέσει καθοδόν προς την πολιτική ένωση.

Η ΟΚΕ, ωστόσο, επικρίνει το σχέδιο κοινοτικής βιομηχανικής πολιτικής επειδή δεν έλαβε, επαρκώς, υπόψη την περιφερειακή και κοινωνική διάσταση. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικής ικανότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, δεν είναι αρκετή αφ' εαυτής για την προώθηση της βιομηχανικής ανάπτυξης σε περιφέρειες που παρουσιάζουν καθυστέρηση ως προς την ανάπτυξη ή για τη λήψη υπόψη των κοινωνικών αναγκών. Συνεπώς, η Επιτροπή οφείλει να τονίσει, σαφώς, τα συμφέροντα των περιοχών με καθυστερημένη ανάπτυξη στο σχέδιο βιομηχανικής πολιτικής της και να τα συνδέσει ακόμη στενότερα στην πολιτική διαδικασία. Η γενική παραπομπή στα διαρθρωτικά ταμεία είναι αρκετά κοντόφθαλμη. Η διαπίστωση, επίσης, ότι με την προώθηση της οικονομικής

και κοινωνικής συνοχής ο διάλογος και η εταιρική σχέση μεταξύ του βιομηχανικού και του δημόσιου τομέα πρόκειται να διαδραματίσει «ιθύνοντα» ρόλο, είναι αρκετά ασαφής και επομένως, χρήζει διευκρίνησης.

Η ΟΚΕ υποστηρίζει συγκεκριμένα, ότι εκτός από τα οριζόντια μέτρα για τη διευκόλυνση της μεταβολής των δομών και την ενίσχυση της ικανότητας προσαρμογής των επιχειρήσεων κρίνεται σκόπιμη η εφαρμογή μέτρων της βιομηχανικής πολιτικής, η οποία θα στηρίξει τις απαραίτητες διεργασίες σε προβληματικούς τομείς (περιφερειακό και τομεακό), θα αμβλύνει, διαμέσου κατάλληλων συντονισμένων προσωρινών μέτρων, τις κοινωνικές επιπτώσεις από τις διαρθρωτικές αλλαγές. Στοιχεία της πολιτικής αυτής τα οποία εν μέρει ταυτίζονται ή αλληλοεξαρτώνται, είναι τα εξής:

- Περιφερειακή πολιτική για την εξομάλυνση των ανισοτήτων· η πολιτική αυτή θα ενισχύσει τη δυναμική και την ικανότητα ανάπτυξης μη ευνοημένων περιφερειών.
- Περιφερειακή πολιτική για την εξομάλυνση των ανισοτήτων σε περιοχές που αντιμετωπίζουν προβλήματα οικονομικής αναδιάρθρωσης.
- Προσαρμοστικές διευκολύνσεις για την εξομάλυνση κοινωνικών προβλημάτων σε περίπτωση διαρθρωτικών κρίσεων ή λήψεως ορθολογιστικών μέτρων.

3.2. Αναγκαίες προϋποθέσεις της διαρθρωτικής προσαρμογής

3.2.1. Γενικές οικονομικές προϋποθέσεις και ευελιξία

Η Επιτροπή ορθώς έχει διαπιστώσει τη σημασία ευνοϊκότερων και πλέον αξιόπιστων βασικών πλαισίων, που θα καλύπτουν τις επιχειρήσεις όλων των οικονομικών κλάδων, τονίζοντας ότι η κοινοτική πολιτική οφείλει να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των εν λόγω πλαισίων. Σημαντικό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή πρόκειται να διαδραματίσουν οι γενικές πολιτικές κατευθύνσεις οι επιπτώσεις των οποίων στη διαμόρφωση των υποδομών πολλές φορές παραμελούνται. Η ΟΚΕ θα ήτο πρόθυμη να επικροτήσει τις ανωτέρω αρχές αν η Επιτροπή είχε αφιερώσει, περισσότερο, την προσοχή της στις αλληλοσυνδεδεμένες επιδράσεις στον πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό τομέα και τις είχε διατυπώσει, κατά τρόπο, εντονότερο.

Στόχος της ΟΚΕ είναι, καταρχήν, η σαφής (εννοιολογική) διάκριση των τυπολογικών και διαδικαστικών στοιχείων της οικονομικής πολιτικής. Η θεσμική πολιτική θέτει τους βασικούς όρους για την ομαλή διεξαγωγή των οικονομικών δραστηριοτήτων. Συνεπώς, η Επιτροπή οφείλει να καθορίσει τους στόχους και τη διαμόρφωση του συνολικού τυπολογικού οικονομικού πλέγματος και αφετέρου να επεξεργασθεί τις βασικές αρχές του και εκτός τούτου να επιμείνει ώστε οι εν λόγω αρχές να τηρούνται και κατά τη λήψη αποφάσεων που άπτονται της βιομηχανικής πολιτικής στα κράτη μέλη. Επιπλέον, στο θεσμικό πλαίσιο επιβάλλεται να λαμβάνονται υπόψη, σε ορισμένο βαθμό, ενδεχόμενες μεταβολές. Το ανωτέρω θεσμικό πλαίσιο εμπεριέχει τη συνειδητή ανοχή αιτιο-

λογημένων και χρονικά περιορισμένων εξαιρέσεων, διότι η μέριμνα για ενδεχόμενη καταστρατήγηση θεσμοθετημένων αρχών δεν μπορεί να δικαιολογηθεί όταν η εξαίρεση γίνεται κανόνας. Εφόσον τούτο δε συμβαίνει η εξαίρεση μπορεί να επιβεβαιώσει τον κανόνα.

Όσον αφορά τα διαδικαστικά πλαίσια, κατά την άποψη της ΟΚΕ, θα εκρίνετο σκόπιμος ο καθορισμός και η διευκρίνιση της δέσμης των στόχων της οικονομικής πολιτικής. Σημείο αναφοράς προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να αποτελέσει το άρθρο 104 της Συνθήκης ΕΟΚ το οποίο προβλέπει ότι κάθε κράτος μέλος ασκεί την αναγκαία οικονομική πολιτική για να εξασφαλίσει την εξισορρόπηση του συνολικού ισοζυγίου πληρωμών του και να διατηρήσει την εμπιστοσύνη στο νόμισμά του, μεριμνώντας συγχρόνως για την εξασφάλιση υψηλού βαθμού αποσχολήσεως και σταθερότητας του επιπέδου τιμών. Η απarıθμηση των σχετικών στόχων δεν είναι, βεβαίως, πλήρης. Στον εν λόγω κατάλογο δεν περιέχεται ο αναπτυξιακός στόχος ο οποίος έχει ιδιαίτερη σημασία για την επιτυχή υπερνίκηση προβλημάτων διαρθρωτικής προσαρμογής της οικονομίας. Επιπλέον, απαιτείται η καλύτερη σύνδεση μεταξύ των ποσοτικών και ποιοτικών στατιστικών στοιχείων και η ορθολογικότερη συμπλήρωσή τους. Η προσαρμογή του περιβάλλοντος και η φειδωλή χρήση των φυσικών πόρων αποτελούν τις προϋποθέσεις για μακροπρόθεσμη ποσοτική ανάπτυξη.

Έργο των κρατών μελών των ΕΚ είναι η λήψη κατάλληλων μέτρων για την επίτευξη του συνόλου των οικονομικών στόχων καθώς και ο συντονισμός και η στάθμισή τους κατά τρόπο που να προάγει και ενισχύει τις πρωτοβουλίες και την προσαρμοστική ικανότητα των επιχειρήσεων. Πολλές και περίπλοκες διατάξεις, μη οικονομικού χαρακτήρα, ενέχουν πάντοτε τον κίνδυνο περιορισμού του επιχειρηματικού περιθωρίου ελιγμών κατά τη λήψη των αποφάσεων, την εξασθένηση των αυτορρυθμιστικών δυνάμεων της αγοράς και, κυρίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, θέτουν σε κίνδυνο την αναγκαία ευελιξία τους. Οι οικονομικές προκλήσεις του μέλλοντος και ο εκτεινόμενος, σε παγκόσμια κλίμακα, ανταγωνισμός απαιτούν από τις επιχειρήσεις ταχεία προσαρμογή στις διαρθρωτικές μεταβολές, ενώ χρονικές παρελκύνσεις δύσκολα συμβιβάζονται με τους νόμους της αγοράς. Η ΟΚΕ συμμερίζεται την ανάλογη εκτίμηση της Επιτροπής, ωστόσο αυτή τονίζει ότι η απαραίτητη ευελιξία των επιχειρήσεων δεν πρέπει να θέσει υπό αμφισβήτηση το κοινωνικό επίπεδο προστασίας των εργαζομένων. Ένα «ενδεδειγμένο κοινωνικό επίπεδο προστασίας», στοιχείο στο οποίο συμφωνεί επίσης η Επιτροπή, προσφέρει ορισμένο δίκτυο ασφάλειας, το οποίο μειώνει τους κινδύνους των (διαρθρωτικών) μεταβολών και ... ενισχύει την κινητικότητα».

Σε κοινοτικό επίπεδο τα μέτρα οικονομικής πολιτικής προϋποθέτουν ενισχυμένο συντονισμό και αυξημένη εναρμόνιση. Μόνο με κοινές κατάλληλες προσπάθειες μπορεί να επιτευχθεί ο υψηλότερος βαθμός σύγκλισης του συνόλου της οικονομικής ανάπτυξης. Η σχετική με τη σύγκλιση οδηγία εκδόθηκε, ήδη, από το 1974 και αποβλέπει, στη βελτίωση της διαδικασίας συντονισμού των οικονομικών πολιτικών μεταξύ των κρατών μελών και σε αντίθετη περίπτωση την επιβολή κυρώσεων. Η ασκηθείσα ήδη οικονομική πολιτική σε κοινοτικό επίπεδο ολίγο απέδωσε. Η ΟΚΕ διερωτάται, επ' αυτού, περί της σκοπιμότητας των αμετροεπών εξαγγελιών (και του

Ευρωπαϊκού Συμβουλίου) για την κοινοτική οικονομική πολιτική, των πολυάριθμων προτάσεων της Επιτροπής για τη γενική στρατηγική που επιβάλλεται να ακολουθηθεί στον εν λόγω τομέα. Εντυπωσιακό παράδειγμα η «Στρατηγική συνεργασίας για την ανάπτυξη και την απασχόληση» του έτους 1985, η οποία επικροτήθηκε, ιδιαίτερα, από τους κοινωνικούς εταίρους—όταν οι οικονομικοί εγκέφαλοι στα κράτη μέλη μόλις (ή και καθόλου) σκέπτονται προς την κατεύθυνση αυτή. Σε τελευταία ανάλυση απουσίαζε πάντοτε η πολιτική βούληση για τον καθορισμό, από κοινού, των στόχων της οικονομικής πολιτικής, της σειράς προτεραιοτήτάς τους αλλά, κυρίως, για τη σύναψη συμφωνιών με περισσότερο μείζονα δεσμευτικό χαρακτήρα.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή στην τελευταία της (συμπληρωματική) γνωμοδότηση για την οικονομική και νομισματική ένωση τόνισε εκ νέου την ανάγκη εξεύρεσης συμφωνίας ως προς τις κοινές αρχές και στόχους της οικονομικής πολιτικής⁽¹⁾. Η Επιτροπή, αφού προβεί σε σχετική εκτίμηση της οικονομικής ανάπτυξης στα κράτη μέλη, χάρσσει, τις πολυετείς οικονομικές κατευθύνσεις για τις οποίες αποφασίζει, σύμφωνα με τη διαδικασία του νέου άρθρου 102 Γ της Συνθήκης ΕΟΚ, το Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομικών και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: οι ανωτέρω κατευθύνσεις θα πρέπει να αναπροσαρμόζονται ετησίως και να αναφέρονται, ιδίως, στην οικονομική, την εργατική και τη διαρθρωτική πολιτική. Κατ'αυτόν τον τρόπο τα κράτη μέλη με διαρθρωτικές αδυναμίες μπορούν να καλύπτουν την καθυστέρησή τους καθodόν προς την επιδιωκόμενη σύγκλιση της οικονομικής ανάπτυξης: επιπλέον, έτσι χρηματοδοτούνται τα μεταρρυθμιστικά προγράμματα στον τομέα της οικονομικής πολιτικής αφού λαμβάνονται υπόψη στη χάραξη των κατευθύνσεων της οικονομικής πολιτικής της Κοινότητας. Παράλληλα, θα εκρίνετο σκόπιμη η ενίσχυση της πολυμερούς εποπτείας, η οποία άρχισε το 1990, όλων των σημαντικών για την Κοινότητα πτυχών της οικονομικής πολιτικής (εξέλιξη τιμών, κόστους, ανταγωνιστική ικανότητα, απασχόληση, περιφερειακή ανάπτυξη, κρατικός προϋπολογισμός). Κατά την άποψη της ΟΚΕ αν οι προτάσεις της Επιτροπής δεν βρουν, και πάλι, την αναγκαία ανταπόκριση τότε το κοινοτικό πρόγραμμα της βιομηχανικής πολιτικής θα παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις και δεν θα στηρίζεται σε στέρεες βάσεις.

3.2.2. Ανταγωνισμός

Η σφαιρικότητα των αγορών και η αυξανόμενη οικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΚ συνεπάγεται την αναγκαστική πραγματοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών. Η συγκέντρωση στην πρόκληση, σε επίπεδο επιχειρήσεων, σχετικά με την προσαρμογή της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η ΟΚΕ με βάση την τάση αυτή επανειλημμένα τόνισε και ζήτησε από τις αρμόδιες για τον ανταγωνισμό υπηρεσίες (εθνικές και κοινοτικές) να ληφθεί τουλάχιστον υπόψη η

ευρωπαϊκή διάσταση των αγορών κατά τον έλεγχο των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων. Η ΟΚΕ στη γνωμοδότησή της για τη 15η έκθεση ανταγωνισμού της Επιτροπής τόνισε ότι: «Οποιαδήποτε μορφή διατήρησης εθνικών οικονομικών χώρων θεωρείται αναχρονιστική για την πραγματική επίτευξη ενός ικανοποιητικού επιπέδου ανταγωνιστικής ικανότητας» και συνέχισε τονίζοντας ότι: «Η γεωγραφική διάσταση της Κοινότητας αποτελεί, προς το παρόν, το ελάχιστο πλαίσιο αναφοράς χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν πρέπει να προσβλέπουμε στην παγκόσμια διάσταση»⁽²⁾. Οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία έχουν καθορίσει την πολιτική τους για τον ανταγωνισμό ενόψει διασυνοριακών και μάλιστα παγκόσμιων αγορών.

Επιπλέον, η ΟΚΕ τάχθηκε υπέρ ενός ευρωπαϊκού ελέγχου των συγκεντρώσεων για να διατηρηθεί η λειτουργική ικανότητα του ευρωπαϊκού συστήματος ανταγωνισμού και να διασφαλισθεί «ο καλύτερος δυνατός συνδυασμός μεταξύ των απαιτήσεων του διεθνούς ανταγωνισμού ... στην εσωτερική αγορά». Ο υιοθετηθείς, τον Δεκέμβριο του 1989, κανονισμός για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων εκτιμήθηκε θετικά, καταρχήν, από την ΟΚΕ, επειδή συνεισφέρει τα μέγιστα στη διαλεύκανση της κατάστασης όσον αφορά τη νομική ασφάλεια, το είδος και την έκταση των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής/οριοθέτηση του πεδίου αρμοδιοτήτων μεταξύ ευρωπαϊκού και εθνικού δικαίου. Ωστόσο, όμως, εκφράζεται, όπως στο παρελθόν, σειρά αμφιβολιών ως προς το (υψηλό) της τάξης των 5 δισεκατομμυρίων Ecu, επίπεδο παρέμβασης: αυτό δεν δικαιολογείται ούτε από οικονομικής απόψεως αλλά ούτε από την άποψη του ανταγωνισμού. «Μια τόσο υψηλή τιμή κατοφλίου σε μια αρχική φάση θα προκαλέσει οπωσδήποτε στους βασικούς τομείς δυσχέρειες στην άσκηση ενιαίας πολιτικής ανταγωνισμού για όλα τα κράτη μέλη της ΕΚ και ενδεχομένως να καταστήσει, μάλιστα, αδύνατη την άσκηση της»⁽³⁾. Αλλά επίσης για τα ουσιαστικά κριτήρια παρέμβασης, στο δεύτερο ουσιώδες αμφισβητήσιμο σημείο, η ΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της, διότι σημαντικά υπό έλεγχο στοιχεία όπως η κατάσταση της ανάπτυξης και οι ανάγκες για την αναδιάρθρωση σε ορισμένες περιοχές της Κοινότητας, έχουν συμπεριληφθεί μόνο στις διατάξεις του πρωτοκόλλου και ως εκ τούτου δεν έχουν καμία δεσμευτική ισχύ. Για λόγους που ανάγονται στη σφαίρα της βιομηχανικής και κοινωνικής πολιτικής, ιδίως όμως για τη διάσωση των ευρισκομένων σε κίνδυνο θέσεων απασχόλησης συνεπεία των διαρθρωτικών μεταβολών, επιβάλλεται, εκ των πραγμάτων, η ένταξη των προς εξέταση κριτηρίων στο βασικό κανονισμό.

Η ΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι τα πολλαπλά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, που συνδέονται με τις συγκεντρώσεις δεν δύνανται να επιλυθούν όλα βάσει ενός κανονισμού ελέγχου των συγκεντρώσεων που στηρίζεται στην πολιτική για τον ανταγωνισμό. Γίνεται συνεπώς, πειστικότερη όπως η ΟΚΕ είχε ήδη αναφέρει στη γνωμοδότησή της για το βασικό κανονισμό «η ανάγκη συντονισμού της νομοθεσίας για τον ανταγωνισμό με άλλους πολιτικούς τομείς», όπως, π.χ. της περιφερειακής και διαρθρωτικής πολιτικής, της ερευνητικής

⁽¹⁾ ΕΕ αριθ. C 102 της 18. 4. 1991, σ. 24.

⁽²⁾ ΕΕ αριθ. C 333 της 29. 12. 1986.

⁽³⁾ ΕΕ αριθ. C 208 της 8. 8. 1988.

και αναπτυξιακής πολιτικής, καθώς και εκείνης για τους καταναλωτές

Επιπλέον, η πολιτική ανταγωνισμού απαιτείται να αφήνει αρκετά περιθώρια συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν επιτυχώς στις προκλήσεις του ανταγωνισμού σε παγκόσμια κλίμακα. Ιδιαίτερη σημασία έχει η συνεργασία στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης. Η υπερσυνοριακή μεταφορά τεχνολογίας και η τεχνολογική συνεργασία δεν πρέπει να εμποδίζονται από αρκετά περιοριστικούς κανόνες περί ανταγωνισμού. Σημαντική συνεισφορά προς την κατεύθυνση αυτή παρέχουν οι κανονισμοί για εξαίρεση κατά κατηγορίες για τη συνεργασία στον τομέα της έρευνας, οι οποίες, λαμβανομένων υπόψη των αυξανόμενων απαιτήσεων, αναμένεται να επεκταθούν περαιτέρω. Επίσης, η Επιτροπή οφείλει να αναλογισθεί ότι η υπερσυνοριακή μεταφορά τεχνολογίας ενισχύει σημαντικά την ανταγωνιστική θέση της Κοινότητας, ως ενιαίας οντότητας πλέον, σε σχέση με τις τρίτες χώρες. Εκτός τούτου η εν λόγω μεταφορά τεχνολογίας θα αποτρέψει την αντι-οικονομική διπλή έρευνα και ανάπτυξη (E&A), ενώ η μεταβίβαση της τεχνολογίας αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικής τους θέσης και εκτός τούτου συνεισφέρει τα μέγιστα στη διασφάλιση των υφιστάμενων ή τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.

3.2.3. Ενισχύσεις

Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει την έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την πολιτική ενισχύσεων. Η Επιτροπή με τη βοήθεια των άρθρων 92 και 93 της συνθήκης ΕΟΚ δύναται να προστατεύσει τη διεξαγωγή του ανταγωνισμού από ενδεχόμενες στρεβλώσεις διαμέσου εθνικών ενισχύσεων και να αντιμετωπίσει την τεχνητή διατήρηση της υφιστάμενης υποδομής. Οπωσδήποτε δεν πρόκειται, επομένως, για γενική κατάργηση των ενισχύσεων, διότι στις περιπτώσεις του άρθρου 92 παράγραφοι 2 και 3 αυτές συμβιβάζονται, απόλυτα, με την κοινή αγορά και στο βαθμό αυτό αποτελούν θεμιτό μέσο της βιομηχανικής πολιτικής. Οι ανωτέρω ενισχύσεις δεν πρέπει να εξυπηρετούν σκοπούς που τείνουν στη διατήρηση των υφιστάμενων υποδομών αλλά αντίθετα να διευκολύνουν τις διαρθρωτικές μεταβολές και να στηρίζουν τη δημιουργία νέας βιομηχανικής υποδομής. Επιβάλλεται, λοιπόν, ο άμεσος προσανατολισμός (προβληματικοί τομείς) της χορήγησης των ενισχύσεων σε τομείς που βρίσκονται σε αδιέξοδο: υποδομές, εκπαίδευση, βιομηχανικές ζώνες, εξυγίανση παλαιών βαρών και επίσης η βασική έρευνα. Ωστόσο, όμως ένα σύστημα ενισχύσεων σε περιφερειακό επίπεδο καλύπτεται από ένα τομεακό σύστημα ενισχύσεων· η ενίσχυση της άμεσα ενδιαφερόμενης περιφέρειας και όχι του ευρισκόμενου σε κατάσταση ανάγκης κλάδου μπορεί να περιορίσει τις ανεπιθύμητες επιπτώσεις και παρεκκλίσεις της διαρθρωτικής μεταβολής. Τούτο δεν αποκλείει, φυσικά, ότι σε εξαιρετικές περιπτώσεις θα δύναται να χορηγηθούν και βοήθειες προς ορισμένους κλάδους ώστε να διασφαλισθεί η κανονική προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες διαρθρώσεις.

Η ΟΚΕ συμμαρτίζει την άποψη της Επιτροπής ότι οι κρατικές ενισχύσεις παρέχουν κίνητρα για αυτοχρηματοδότηση και κρίνεται σκόπιμο να αυξηθούν ενώ πρέπει να αποτραπούν, στο μέτρο του δυνατού, στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Επιπλέον, δεν επιτρέπεται άνιση μεταχείριση μεταξύ των δημο-

σίων και ιδιωτικών επιχειρήσεων. Οι κρατικές ενισχύσεις, λοιπόν, πρέπει να είναι χρονικά περιορισμένες, να μειώνονται κατά τρόπο φθίνοντα και να κατευθύνονται στην επίτευξη του στόχου για τον οποίο χορηγούνται. Τα ως άνω κριτήρια ισχύουν, επίσης, για τις κοινοτικές ενισχύσεις· οι ανωτέρω ενισχύσεις συμφωνούν, απόλυτα, με εκείνες τις οποίες ενέκρινε το Συμβούλιο Υπουργών του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ήδη από το έτος 1978, στα πλαίσια της θετικής διαρθρωτικής προσαρμογής.

Σε σχέση με αυτά η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εξαντλήσει τα θεσμικά μέσα που της παρέχονται για τον έλεγχο των ενισχύσεων (άρθρο 93 συνθήκης ΕΟΚ), να ελέγχει αυστηρά τα εθνικά αναπτυξιακά εθνικά μέτρα και να τα εποπτεύει συνεχώς από την άποψη της διαφάνειάς τους. Το τίμημα του αυξανόμενου ανταγωνισμού μεταξύ των εθνικών ταμείων αντί του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων θα είναι βαρύ. Η ΟΚΕ με ανησυχία διαπιστώνει ότι με βάση την έκθεση σχετικά με τις ενισχύσεις⁽¹⁾ της Επιτροπής στην περίοδο 1981-1986 το 88 % περίπου των συνολικών εθνικών ενισχύσεων, κατά μέσο όρο, χορηγήθηκαν στα τέσσερα μεγαλύτερα κράτη μέλη της Κοινότητας. Τα πρώτα στατιστικά στοιχεία για την περίοδο 1986-1988 δείχνουν ότι η ίδια κατάσταση συνεχίστηκε. Η ΟΚΕ ζητεί, λοιπόν, από τα κράτη μέλη, δηλαδή τα τέσσερα μεγάλα κράτη, να αποσαφηνίσουν το καθεστώς των επιδοτήσεων και να μειώσουν αισθητά τις ενισχύσεις. Η Επιτροπή έχει τονίσει επανειλημμένα ότι οι ενισχύσεις που χορηγούνται σε εθνικό επίπεδο στις επιχειρήσεις είναι πολύ υψηλότερες από ό,τι οι ενισχύσεις που χορηγούνται τα κοινοτικά διαρθρωτικά ταμεία. Δεδομένης της οικονομικής αλληλοεξάρτησης που έχει επιτευχθεί σήμερα μεταξύ των κρατών μελών, η ΟΚΕ κρίνει ότι θα ήταν σκόπιμο να εξετασθούν όσο το δυνατό πληρέστερα όλες οι ενισχύσεις και να εναρμονισθούν σε συνεργασία με τα κράτη μέλη.

Η αυστηρή πειθαρχία στη χορήγηση ενισχύσεων, κατά την ορθή άποψη της Επιτροπής, αποτελεί «προϋπόθεση για ανόθευτο ανταγωνισμό, χωρίς την ύπαρξη του οποίου τα αναμενόμενα από την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς κέρδη/πλεονεκτήματα θα είναι πολύ μικρά». Τα κράτη μέλη οφείλουν να αναλογισθούν τα εν λόγω αποτελέσματα. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις καλούνται επίσης, να μην προστρέχουν στις κρατικές ενισχύσεις για να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητά τους. Η εθνική οικονομία δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως κοινωνική αρχή επιβίωσης.

3.2.4. Εκπαίδευση

Κατά την άποψη της ΟΚΕ η εξύψωση του επιπέδου εκπαίδευσης σε κοινοτικό επίπεδο αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προϋποθέσεις για επιτυχία της εφαρμογής της διαρθρωτικής πολιτικής. Η μακρόχρονη μόρφωση, κυρίως, όμως η προθυμία διαρκούς προσαρμογής των ικανοτήτων και των

(1) «Δεύτερη έκθεση για τις κρατικές ενισχύσεις στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα στις βιομηχανίες επεξεργασίας προϊόντων και σε ορισμένους άλλους οικονομικούς τομείς» (Επιτροπή, Ιούλιος 1990).

γνώσεων στις συνεχείς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις αποτελούν το βασικότερο παράγοντα για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας του ανθρώπινου κεφαλαίου. Η διάδοση των τεχνολογιών της πληροφορικής και των δεδομένων σε όλους τους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας καθιστά αφενός την υπεύθυνη σχέση με τις νέες τεχνικές για διαρκώς ευρύτερο κύκλο προσώπων σαν το σημαντικότερο στοιχείο οργάνωσης της ζωής και του μέλλοντός τους και αφετέρου θέτει το εκπαιδευτικό σύστημα της δεκαετίας του '90 όλων των κρατών μελών μπροστά σε νέες προκλήσεις. Το εν λόγω σύστημα οφείλει αφενός να λαμβάνει υπόψη τις μεταβαλλόμενες συνεχώς υψηλότερες ποιοτικές απαιτήσεις του τεχνολογικού μετασχηματισμού και αφετέρου να συμβάλει στη μετάδοσή τους με την προώθηση της διδασκαλίας, στα σχολεία, της βασικής εκπαίδευσης σχετικά με την τεχνολογία της πληροφορικής. Το σημαντικότερο όμως είναι να θεθεί ο θεμέλιος λίθος στην εκπαίδευση για την πνευματική υπερνίκηση των εν λόγω μεταλλαγών.

Οι νέες τεχνικές πληροφορικής παρέχουν στον άνθρωπο ειδικές γνώσεις, τόσο σε ρυθμό, όσο και σε έκταση που ποτέ μέχρι τώρα δεν γνώρισε. Επιπλέον, σημαντικότερο είναι να αναγνωρισθεί η ικανότητα λεπτομερούς οργάνωσης και αλληλοσχετισμού. Ικανός αριθμός επαγγελματικών κλάδων έχουν επηρεασθεί λίγο—πολύ από τις τεχνολογικές μεταβολές, ενώ σύμφωνα με τις εκτιμήσεις διαφόρων ερευνητικών κέντρων περί τα μέσα της δεκαετίας του '90 πολύ περισσότεροι από τους μισούς επιτηδευματίες θα έχουν ανάγκη των βασικών γνώσεων στην επεξεργασία των δεδομένων. Επιβάλλεται, λοιπόν η εντατική ποιοτική βελτίωση με το διπλό στόχο:

- να εφοδιασθούν άτομα με χωρίς προοπτικές εξεύρεσης εργασίας με την κατάλληλη επαγγελματική κατάρτιση,
- να ληφθούν υπόψη, σε ευρεία έκταση, οι μεταβληθείσες και μεγαλύτερες απαιτήσεις του τεχνολογικού μετασχηματισμού.

Η ΟΚΕ καλεί όλους τους υπεύθυνους της εκπαιδευτικής πολιτικής, σε κοινοτικό επίπεδο και στα κράτη μέλη της ΕΚ, να ενισχύσουν τους πολιτικούς τους στόχους ώστε να συμβάλουν στην κάλυψη των υφιστάμενων κενών μεταξύ της προσφοράς της επαγγελματικής κατάρτισης και των απαιτήσεων των επομένων ετών. Αν επιτευχθεί, καλύτερη από ό,τι στο παρελθόν, εναρμόνιση μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης και απασχόλησης τότε θα μειωθεί το χάσμα και οι ελλείψεις στην αγορά εργασίας. Ταυτόχρονα, η ΟΚΕ προειδοποιεί για μια ενδεχόμενη εξειδίκευση των εργαζομένων, στοιχείο που θα οδηγούσε ενδεχομένως στον περιορισμό των δυνατοτήτων απασχόλησης στα πλαίσια των διαρθρωτικών μεταβολών και αναγκαστικά στην εμφάνιση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων.

3.2.5. Οικονομική και κοινωνική συνοχή

Η αντίδραση της Επιτροπής για την «Ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής» δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες της ΟΚΕ. Το άρθρο 130 Α της Συνθήκης ΕΟΚ ορίζει ότι για να προαχθεί η αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της Κοινότητας, η Κοινότητα αναπτύσσει και εξακολουθεί τη δράση της με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής και κοι-

νωνικής συνοχής. Ιδιαίτερα πρέπει να μειωθεί η απόσταση μεταξύ των διαφόρων περιφερειών της Κοινότητας και η καθυστέρηση που παρουσιάζουν οι μη ευνοημένες περιοχές. Το σχέδιο κοινοτικής βιομηχανικής πολιτικής αναφέρεται ελάχιστα στον ανωτέρω στόχο.

Σε σχέση με τις εκθέσεις για την περιφερειακή πολιτική η ΟΚΕ διερωτάται, για παράδειγμα, γιατί η Επιτροπή των ΕΚ στις μελέτες της για την ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά και τη γενική επισκόπηση της κοινοτικής βιομηχανίας έδειξε τόσο λίγη προσοχή. Ιδιαίτερα η έκθεση, που δημοσίευσε η Επιτροπή «Βιομηχανική αναδιάρθρωση στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά: Ανάγκη προσαρμογής στα κράτη μέλη»⁽¹⁾ καταλήγει σε συμπεράσματα τα οποία είναι σημαντικά για την ανάπτυξη μιας κοινής στρατηγικής στο βιομηχανικό τομέα. Η μελέτη, η οποία αναλύεται επιμελώς και στηρίζεται στα διδάγματα της πείρας, αποδεικνύει με πειστικά επιχειρήματα ότι οι προκλήσεις της εσωτερικής αγοράς για τα πλέον βιομηχανοποιημένα κράτη δεν σχετίζονται κατ' ουσίαν, με την κατάσταση στους επιμέρους τομείς. Για τα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη μέλη, αντίθετα, δύο υποθέσεις είναι νοητές, οι οποίες δύνανται να συνεπάγονται κλαδικές μεταβολές (πιθανόν βαθύτατες), ήτοι: είτε την ενισχυμένη εξειδίκευση στους παραδοσιακούς βιομηχανικούς κλάδους, στους οποίους παρουσιάζουν πλεονεκτήματα, είτε στην ανάπτυξη νέων τομέων υψηλής τεχνολογίας. Στην πρώτη (διαβιομηχανική) υπόθεση προβάλλεται ένας εντονότερος προσανατολισμός προς τη βιομηχανία, όπου η εικαζόμενη αύξηση της ζήτησης έχει υπολογισθεί μάλλον με τρόπο περιορισμένο. Στη δεύτερη (διακλαδική) υπόθεση τα νότια κράτη μέλη θα εδραιώσουν τη θέση τους από τη βιομηχανική άποψη η οποία διανοίγει καλύτερες αναπτυξιακές ευκαιρίες και η οποία—τουλάχιστον μεσοπροθέσμως—επιταχύνει την ανοδική πορεία αυτών των κρατών. Φυσικά η οικονομική πραγματικότητα δεν παρέχει άλλες εναλλακτικές λύσεις και δεν είναι δυνατόν να γίνουν υποθέσεις ότι δηλ. η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς θα οδηγήσει σε σοβαρές μετατοπίσεις μεταξύ των γεωγραφικών ζωνών. Ωστόσο, όμως, η ΟΚΕ εκτιμά ότι είναι απαραίτητο η Επιτροπή να λάβει όχι μόνο υπόψη στην ιδέα της βιομηχανικής πολιτικής αμφοτέρως τις υποθέσεις αλλά να προβεί και σε εμπεριστατωμένη ανάλυση των συνεπειών της εν λόγω διεργασίας σε συμφωνία και με τα κράτη μέλη. Αυτό καθίσταται επιτακτικότερο από ό,τι, κατά την άποψη της Επιτροπής, η εκάστοτε πιθανότητα επιτυχίας των δύο σεναρίων «εξαρτάται, επίσης, από την ασκούμενη κοινοτική πολιτική». Σιβυλλικά αυτό σημαίνει ότι «ο ρόλος των διαρθρωτικών ταμείων διαφέρει από περίπτωση σε περίπτωση».

Λιγότερο ικανοποιητικοί είναι ακόμα οι ορισμοί της Επιτροπής για την κοινωνική συνοχή στις επιχειρήσεις. Δηλώσεις όπως «μια ισόρροπη σχέση μεταξύ των αναγκών των διαφόρων ενδιαφερομένων μερών ... θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο» είναι αρκετά αόριστες και δεν έχουν καμία αξία. Οι

⁽¹⁾ «Industrieller Strukturwandel im europäischen Binnenmarkt: Anpassungsbedarf in den Mitgliedstaaten» (*Europäische Wirtschaft*, Sondernummer 1990).

εκπρόσωποι των κοινωνικών ομάδων στην ΟΚΕ εξέφρασαν, πολλές φορές, τις αποφάσεις τους επί του θέματος της κοινωνικής συνοχής. Η ΟΚΕ τόνισε, επανειλημμένα την καταρχήν αποδοχή της για τη συμμετοχή των εκπροσώπων των εργαζομένων στη λήψη ορισμένων αποφάσεων στις επιχειρήσεις και συμπλήρωσε ότι η εν λόγω συμμετοχή των εργαζομένων αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την ανάπτυξη μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Αν σε μια επιχείρηση δεν ληφθεί υπόψη ο προσωπικός παράγοντας τότε παραγνωρίζεται η οικονομική, κοινωνική, ιστορική και νομική πραγματικότητα. Η συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων στις επιχειρήσεις πρέπει να γίνει στα πλαίσια ενός ανοικτού διαλόγου, ενός διαλόγου ο οποίος προϋποθέτει επίσης ότι οι επιχειρηματίες έχουν σαφείς θέσεις και ότι θα λαμβάνουν υπόψη την κοινωνικο-πολιτική διάσταση της επιχειρηματικής δράσης. Το αίτημα αυτό απευθύνεται, επίσης, στην Επιτροπή με την προοπτική αυτή να επανεξετάσει και να εμπλουτίσει τις σχετικές παραγράφους του σχεδίου βιομηχανικής πολιτικής της.

3.2.6. Περιβάλλον

Στην προστασία του περιβάλλοντος η ΟΚΕ διαβλέπει—όπως και η Επιτροπή—ένα σοβαρό πεδίο της βιομηχανικής πολιτικής. Η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί μια ετεροσυνοριακή πρόκληση, η οποία δεν δύναται να αντιμετωπισθεί με εθνική δράση μόνο. Η περιβαλλοντική πολιτική, συνεπώς, χρειάζεται να νοηθεί σαν κοινοτικό καθήκον, να κατευθύνεται με τρόπο προνοητικό και συνεργατικό και να συντονίζεται προσεκτικά με άλλες πολιτικές (π.χ. την περιφερειακή, την ερευνητική και την αναπτυξιακή). Προτείνεται η «καθαρή και λογική σύνδεση, με τους διαθέσιμους περιβαλλοντικούς πόρους». Οι κίνδυνοι για το περιβάλλον απαιτείται να εκτιμώνται εγκαίρως και οι προεξοφλούμενες επιπτώσεις να γίνονται γνωστές. Τούτο απαιτεί στενή και εμπιστευτική συνεργασία μεταξύ πολιτικής, οικονομίας και επιστήμης. Πρέπει επίσης να εκτιμάται η συμπεριφορά του καταναλωτή, η οποία επηρεάζεται πολλαπλώς μέσω περιβαλλοντικών μέτρων. Η περιβαλλοντική πολιτική—πιστεύει η ΟΚΕ—μπορεί να επηρεάσει έντονα την καταναλωτική (τιμές, φόροι, πολλαπλότητα επιλογής) υγεία και ασφάλεια. Αφετέρου, η καταναλωτική πολιτική μπορεί, βάσει της συμπεριφοράς που προάγει, να είναι λιγότερο ή περισσότερο επιβαρυντική για το περιβάλλον⁽¹⁾. Η τομή μεταξύ καταναλωτικής και περιβαλλοντικής πολιτικής απαιτεί αυξημένη προσοχή.

Η οικονομική ανάπτυξη αποτελεί προϋπόθεση για μια πραγματική προστασία του περιβάλλοντος διότι μόνο με αυτή μπορεί να εξοικονομηθούν πόροι για περιβαλλοντικές δράσεις. Η ΟΚΕ αναφέρει επίσης ότι οι περιβαλλοντικές δράσεις συνεπάγονται το άνοιγμα νέων «αγορών—προστασία του περιβάλλοντος» με μία πλούσια, ετερογενή δέσμη από προϊόντα και υπηρεσίες. Η δημιουργία νέων αγορών θα διευκολυν-

θεί με τον καθορισμό περιβαλλοντικών στόχων, η επιλογή όμως της καλύτερης δυνατής λύσης αφήνεται στην οικονομία. Μόνο υπό αυτές τις προϋποθέσεις μπορεί να αναπτυχθεί ένα καινοτόμο κλίμα το οποίο θα προωθή την αναγκαία τεχνολογική πρόοδο και θα δίδει κίνητρα για θετική ανάπτυξη και βελτίωση της απασχόλησης. Ως προς αυτό τα κράτη μέλη των ΕΚ και η Κοινότητα φέρουν ιδιαίτερο μερίδιο ευθύνης για τον προσδιορισμό, με τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών δυνάμεων, του επιθυμητού μέτρου περιβαλλοντικής προστασίας ώστε να είναι δυνατή, βάσει αυτού, η λήψη των κατάλληλων μέτρων για την επίτευξη των οικολογικών στόχων.

Σχετικά η ΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή της «Περιβαλλοντική πολιτική και ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά», στην οποία ζητείται ιδιαίτερα η θέσπιση μέσων για τη λειτουργία της αγοράς και κίνητρα για κατανάλωση φιλική προς το περιβάλλον⁽²⁾.

Επιπλέον η Κοινότητα οφείλει να χρησιμοποιήσει πλήρως τις αρμοδιότητές της για να θεσπίσει πρότυπα σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, να ψηφίσει τα απαραίτητα μέτρα για τις εθνικές περιβαλλοντικές δραστηριότητες καθώς και να θέσει αμέσως σε εφαρμογή την εναρμόνιση των διαφοροποιημένων διατάξεων και κανονισμών για την προστασία του περιβάλλοντος μεταξύ των κρατών μελών των ΕΚ. Ιδιαίτερα πρέπει να περιορισθούν οι διασυνοριακές εκπομπές ρυπαντικών ουσιών και να μειωθούν ορισμένες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού σε περιβαλλοντικο-πολιτικό επίπεδο. Η Κοινότητα δεν επιτρέπεται να προσανατολίσει τις ενέργειές της στον πιο μικρό παρανομαστή αλλά στην επίτευξη του οικολογικός και οικονομικός αναγκαίου. Προς την κατεύθυνση αυτή είναι ανάγκη να εξασφαλισθεί, μέσω των κατάλληλων διοικητικών και νομοθετικών διαβημάτων, η πλήρης εφαρμογή των υιοθετημένων μέτρων σε κοινοτική κλίμακα—συχνά ελλείπει η βούληση για τη σοβαρή αντιμετώπιση της προστασίας του περιβάλλοντος.

3.3. Μέτρα για τη διασφάλιση της διαρθρωτικής προσαρμογής

3.3.1. Εσωτερική αγορά

Η ΟΚΕ συμφωνεί απόλυτα με την Επιτροπή ότι το πρόγραμμα για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς δημιουργεί μια εσωτερική αγορά αξιοσημείωτης εμβέλειας και ποιότητας και ότι αποτελεί, συνεπώς, το κατεξοχήν μέτρο της βιομηχανικής πολιτικής. Η ΟΚΕ παραπέμπει σχετικά στις διάφορες γνωμοδοτήσεις της για την πολιτική της εσωτερικής αγοράς και υπογραμμίζει εκ νέου την προσδοκία ότι η κοινή εσωτερική αγορά θα προσφέρει πλεονεκτήματα σε όλους, δηλαδή τόσο για τους εργαζόμενους όσο και για τις επιχειρήσεις, για τους καταναλωτές και για τους επενδυτές.

Καθοριστική σημασία για τις συγκεκριμένες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις του προγράμματος εσωτερικής αγο-

⁽¹⁾ Έγγρ. ΟΚΕ 1115/91 τελικό.

⁽²⁾ ΕΕ αριθ. C 332 της 31. 12. 1990, σ. 107.

ράς, αν και σε ποιο βαθμό θα εφαρμοσθούν στα κράτη μέλη της Κοινότητας οι πρωτοβουλίες σχετικά με την εσωτερική αγορά. Σε αυτόν τον τομέα υπάρχουν ακόμη όπως και στο παρελθόν ανεπάρκειες όπως και πολλές ελλείψεις. Η Επιτροπή διαπιστώνει βέβαια στην έκτη έκθεση για την εφαρμογή του Λευκού Βιβλίου για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς⁽¹⁾ ότι το ποσοστό της εφαρμογής αυξήθηκε από 69% το Δεκέμβριο του 1990 σε περισσότερο από 73% το Μάιο του 1991. Ωστόσο σε ορισμένα μεμονωμένα κράτη μέλη διαπιστώνονται σημαντικές καθυστερήσεις. Η ΟΚΕ καλεί γι' αυτό όχι μόνο την Επιτροπή να αυξήσει τις προσπάθειές της για τη συντόμευση των διαδικασιών σε περίπτωση παραβιάσεων, αλλά απευθύνεται και στα κράτη μέλη της Κοινότητας και ζητεί να συμβάλουν ουσιαστικά στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς εντάσσοντας χωρίς καθυστέρηση την κοινοτική πράξη στο εθνικό τους δίκαιο. Εξάλλου η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να φροντίσει έγκαιρα ώστε οι προκείμενες αναδιρθώσεις στα επιμέρους κράτη μέλη της Κοινότητας να μην θέσουν σε κίνδυνο την υλοποίηση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς από το 1993.

3.3.1.1. Τυποποίηση και ποιότητα των προϊόντων

Τα ευρωπαϊκά πρότυπα αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την ολοκλήρωση των αγορών σε κοινοτικά επίπεδα και έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ανταγωνιστικότητα του βιομηχανικού τομέα. Τα εν λόγω πρότυπα συμβάλλουν στην εξάλειψη των τεχνικών εμποδίων ρυθμίζοντας και διευκολύνοντας τη διασυνοριακή βιομηχανική συνεργασία· επιπλέον αυτά καθιστούν δυνατόν τον πορισμό οφέλους από την πραγματοποίηση οικονομικών κλίμακος στις επιχειρήσεις. Η Επιτροπή κατά τον καθορισμό των βασικών απαιτήσεων που πρέπει να πληρούν τα προϊόντα οφείλει να βασίζεται στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο ασφάλειας. Αυτό ισχύει, κυρίως, όσον αφορά την προστασία της υγιεινής και ασφάλειας (ιδίως στο χώρο εργασίας) όπως και στους τομείς της προστασίας του περιβάλλοντος και των καταναλωτών.

Παρά τα αναμφισβήτητα πλεονεκτήματα των ευρωπαϊκών προτύπων η εργασία τυποποίησης στην Κοινότητα δεν είναι καθόλου ικανοποιητική. Εξακολουθεί να υπάρχει μεγάλος αριθμός εθνικών προτύπων και κατά συνέπεια πρακτικά εμπόδια πρόσβασης σε κοινοτικές αγορές. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις κυρίως έχουν δύσκολη πρόσβαση σε δημόσιους διαγωνισμούς άλλων κρατών μελών. Αν και ο αριθμός των νέων ευρωπαϊκών προτύπων σύμφωνα με τα στοιχεία της Επιτροπής, αυξήθηκε με αλματώδη ρυθμό δηλαδή από 19 το 1985 σε 150 το 1989, ο αριθμός αυτός σε σύγκριση με τις απαιτήσεις του προγράμματος της εσωτερικής αγοράς είναι εντελώς ανεπαρκής. Η ΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αυξήσει τις προσπάθειές της για την εναρμόνιση των προτύπων και συγχρόνως να καταβάλει προσπάθειες ώστε να υπάρξουν στην Κοινότητα αποτελεσματικές διαδικασίες εφαρμογής των προτύπων. Σχετικά η ΟΚΕ παραπέμπει ακόμη μία φορά την ιδέα της συγκρότησης ενός οργάνου, όπως περίπου το προταθέν από την Επιτροπή Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Τυποποίησης, το οποίο θα

έχει σαν έργο να βελτιώσει το συντονισμό και τη συνεκτικότητα, να προτείνει προτεραιότητες και να ενθαρρύνει τη συνεργασία και τη διαφάνεια για την ευρωπαϊκή τυποποίηση και τη συμμετοχή του σχετικού τομέα κάθε μεμονωμένου κράτους⁽²⁾.

3.3.1.2. Αγορές δημοσίων προμηθειών

Η ΟΚΕ συμερίζεται τη γνώμη της Επιτροπής ότι η φιλελευθεροποίηση των δημοσίων προμηθειών σε όλους τους τομείς αποτελεί ουσιαστικό μέρος του προγράμματος εσωτερικής αγοράς και έχει υψηλή σημασία από την άποψη της βιομηχανικής πολιτικής. Η ευρωπαϊκή οικονομία θα ενοποιηθεί μόνο εφόσον εγκαταλειφθεί η τάση να ανατίθενται διαγωνισμοί δημοσίων προμηθειών όπως και κατά το παρελθόν σε εθνικούς πρωταγωνιστές. Ο διαρκής διαμελισμός σε επιμέρους αγορές δημοσίων προμηθειών αποτελεί το πιο εμφανές εμπόδιο στην ολοκλήρωση μιας πραγματικά εσωτερικής αγοράς, όπως διαπιστώνει η Επιτροπή στο Λευκό Βιβλίο του Ιουνίου 1985⁽³⁾.

Οι οδηγίες που έχουν υιοθετηθεί έως σήμερα σχετικά με τη φιλελευθεροποίηση των δημοσίων προμηθειών σε κοινοτικό επίπεδο αποτελούν σημαντική πρόοδο. Ωστόσο η ΟΚΕ διαπιστώνει με ανησυχία ότι δεν έχει διευκολυνθεί επαρκώς η πρόσβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην αγορά δημοσίων προμηθειών. Κυρίως στον τομέα των υπεργολαβιών οι βελτιώσεις είναι απαραίτητες· στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να καθορισθούν σε μεμονωμένες περιπτώσεις ανώτατα όρια. Σχετικά το ύψος της απονομής (συμβάσεων) στην ιδιαίτερη αυτή περίπτωση να περιορισθεί προς τα άνω. Επιπλέον η Κοινότητα θα πρέπει στο μέλλον να επιμένει περισσότερο προς τη φιλελευθεροποίηση της αγοράς δημοσίων προμηθειών σύμφωνα με την αρχή του αμοιβαίου ανοίγματος των αγορών.

Μια επιπλέον βελτίωση της διασυνοριακής πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην αγορά δημοσίων προμηθειών θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω της αναδιάρθρωσης της τράπεζας δεδομένων TED για την οποία εφαρμόζεται αυτή τη στιγμή το γερμανικό πρότυπο πρόγραμμα Point (Public Orders Information Network) κατά βιομηχανικούς κλάδους. Το Point είναι μια παροχή υπηρεσιών, με την οποία οφείλουν να παρέχονται στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε τεχνικά τελική μορφή, αξιόπιστα επιλεγμένες πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες προμήθειας της Κοινότητας. Η Επιτροπή θα πρέπει, μόλις ολοκληρωθεί η εφαρμογή του πρότυπου αυτού προγράμματος, να φροντίσει για την ευρύτερη διάδοσή του.

3.3.1.3. Η κατάργηση των εθνικών προστατευτικών μέτρων

Με την ολοκλήρωση της κοινοτικής εσωτερικής αγοράς πρέπει οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του άρθρου 115 της Συνθήκης ΕΟΚ να μειωθούν. Εθνικά προστατευτικά μέτρα δεν συμβαδίζουν με τις αρχές μιας δημόσιας, προσανατολισμένης προς τον ανταγωνισμό βιομηχανικής πολιτικής. Η ΟΚΕ υποστηρίζει συνεπώς το αίτημα της Επιτροπής για την κατάργηση των προστατευτικών μέτρων, ώστε οι εθνικές αγορές να ανταποκριθούν σε έναν εντονότερο ενδοκοινοτικό και παγκόσμιο ανταγωνισμό, πράγμα που τις προετοιμάζει

(1) Έγγρ. COM(91) 237 τελικό.

(2) ΕΕ αριθ. C 120 της 6. 5. 1991, σ. 28.

(3) Έγγρ. COM(85) 310 τελικό.

καλύτερα για τις μελλοντικές προκλήσεις. Σε πολλές περιπτώσεις πρέπει ωστόσο να θεωρηθεί ως δεδομένο ότι επιβάλλεται η εφαρμογή συναφών διαρθρωτικών μέτρων ώστε να αντιμετωπισθούν οι αναπόφευκτες αναδιαρθρώσεις όσο το δυνατό πιο απρόσκοπτα.

3.3.1.4. Ένα συνεκτικό νομικό πλαίσιο

Για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις έχει καθοριστική σημασία η ύπαρξη συγκρίσιμων γενικών όρων στα κράτη μέλη, ώστε να μπορούν να αναπτύξουν τη δραστηριότητά τους σε όλη την επικράτεια της Κοινότητας απρόσκοπτα. Ωστόσο ίδια δεδομένα εξακολουθούν να αξιολογούνται με διαφορετικό τρόπο και να ρυθμίζονται με τρόπο αντιφατικό. Η Κοινότητα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο τα περασμένα έτη στον τομέα της προσαρμογής των νομοθεσιών. Ωστόσο χρειάζεται να ληφθούν ακόμη πολλά μέτρα κυρίως στον τομέα του εταιρικού δικαίου. Υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις σχετικά με την έκταση της εσωτερικής εναρμόνισης. Ωστόσο δεν υπάρχει διαφάνεια ότι είναι οπωσδήποτε αναγκαίο να προσαρμοσθεί το εθνικό εταιρικό δίκαιο σε ορισμένο επίπεδο για την ενιαία αγορά. Ταυτόχρονα πρέπει να αξιοποιηθούν σε μεγαλύτερο βαθμό υπερεθνικά νομικά ιδρύματα τα οποία λειτουργούν με βάση το ευρωπαϊκό δίκαιο, ιδρύματα όπως η ευρωπαϊκή ένωση οικονομικών συμφερόντων.

Η ΟΚΕ έχει καλέσει επανειλημμένα σε πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις της το Συμβούλιο και την Επιτροπή να εντείνουν τις εργασίες που διεξάγουν στον τομέα της προσαρμογής των νομοθεσιών και οι οποίες καθυστερούν και να τις ρυθμίσουν με ικανοποιητικότερο τρόπο⁽¹⁾. Σε αυτό το πλαίσιο χρειάζεται επίσης να βελτιωθεί η προστασία της πνευματικής και εμπορικής ιδιοκτησίας. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις χρειάζονται ευρύτερα και ασφαλέστερα περιθώρια εμπορικής δραστηριότητας και μεγαλύτερες δυνατότητες οργάνωσης ώστε να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα και να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν με ελαστικό τρόπο την αυξανόμενη πίεση διεθνών επιχειρήσεων από χώρες του Τρίτου Κόσμου καθώς και να δημιουργούν θέσεις απασχόλησης και να τις εξασφαλίζουν σε μόνιμη βάση.

3.3.1.5. Διευρωπαϊκά δίκτυα

Δικαίως η Επιτροπή τονίζει ότι τα διευρωπαϊκά δίκτυα είναι απαραίτητα για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς και αποτελούν ουσιαστική προϋπόθεση για τη διαρκή ολοκλήρωση των κοινοτικών αγορών. Καλύπτουν κενά στα υπάρχοντα δίκτυα, ενισχύουν την ανάπτυξη των περιφερειακών περιοχών της Κοινότητας και ταυτόχρονα επιτρέπουν τη δημιουργία του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου και υποστηρίζουν την οικονομική ανάπτυξη στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

Με βάση αυτό το υπόβαθρο η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει εκθέσει επανειλημμένα την ανάγκη για τη δημιουργία και ολοκλήρωση διευρωπαϊκών δικτύων, κυρίως στον τομέα των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών, της ενέργειας και της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Στη γνωμοδότησή της για το πρόγραμμα δράσης της Κοινότητας για μια ευρωπαϊκή υποδομή⁽²⁾, η ΟΚΕ τάσσεται υπέρ της υιοθέτησης ενός

σφαιρικού, ολοκληρωμένου και πολυδιάστατου σχεδίου που θα καθιστά δυνατή την οριοθέτηση του γενικού πλαισίου, τον περιορισμό των κινδύνων για τις επενδύσεις, την αύξηση της αποτελεσματικότητας κοινοτικών, εθνικών και περιφερειακών ενεργειών και θα ανταποκρίνεται στις μακροπρόθεσμες απαιτήσεις⁽³⁾.

3.3.2. Φιλελεύθερη εμπορική πολιτική

Η διεθνής κατανομή εργασίας έχει μετατοπισθεί σοβαρά τις τελευταίες δεκαετίες: νέες βιομηχανικές περιοχές, νέα οικονομικά κέντρα και χώροι δημιουργούνται, προφανέστατα, στον Ειρηνικό, στον οποίο ανήκουν η δυτική ακτή των ΗΠΑ και η Ιαπωνία όπως και τα νοτιοασιατικά και νοτιοαμερικανικά κράτη. Παλαιές βιομηχανικές περιοχές μετέβαλαν τις δομές τους και επέτυχαν με υψηλής ποιότητας προσφορές νέες μορφές τεχνολογίας και οργάνωσης. Αυτή η βαθμιαία μεταλλαγή πραγματοποιήθηκε και πραγματοποιείται χωρίς να είναι άμοιρη τριβών. Περιέχει κινδύνους και προβλήματα, τα οποία θέτουν τις κυβερνήσεις και τις εκδοτικές τράπεζες, αλλά και τις επιχειρήσεις και τις διάφορες κατηγορίες εταιριών ενώπιον περίπλοκων καθηκόντων όσον αφορά την προσαρμογή και το διακανονισμό των αντιδικιών.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα φέρει, λόγω της οικονομικής της σημασίας, μεγάλη ευθύνη όσον αφορά το παγκόσμιο εμπόριο. Το άρθρο 110 της Συνθήκης ΕΟΚ υποχρεώνει ρητώς την Κοινότητα (να συμβάλει) «προς το κοινό συμφέρον στην αρμονική ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου, στην προοδευτική κατάργηση των περιορισμών στις διεθνείς συναλλαγές και στον περιορισμό των τελωνειακών φραγμών». Η ΟΚΕ χαιρετίζει, κατά συνέπεια, τη διαπίστωση της Επιτροπής, ότι μια φιλελεύθερη εμπορική πολιτική, αποτελεί το απαραίτητο συμπλήρωμα για το άνοιγμα της εσωτερικής αγοράς. Η φιλελευθροποίηση των αγορών προς τα έξω μέσω του προγράμματος για την εσωτερική αγορά, επιβάλλεται να συνοδεύεται από ένα άνοιγμα των αγορών προς τα έξω μέσω μιας φιλελεύθερης εμπορικής πολιτικής. Θα ήταν περισσότερο από καταστροφικό αν η Κοινότητα η ίδια προκαλούσε ένταση και διαταραχές στο διεθνές εμπόριο.

Βέβαια, μεταξύ των κατευθυντήριων γραμμών της εμπορικής πολιτικής, όπως σκιαγραφούνται από την Επιτροπή στο έγγραφο για τη βιομηχανική πολιτική, και της διεθνούς πραγματικότητας υπάρχουν κενά που προκαλούν ανησυχία. Διοικητικά εμπόδια στο εμπόριο, επιδοτήσεις που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό, στρατηγικές που περιορίζουν τον ανταγωνισμό—που είναι γνωστές με τη δυσφημιστική συνθηματική φράση «Laser beaming»—βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη και προκαλούν σοβαρές διαταραχές στο παγκόσμιο εμπόριο. Προστίθεται η περαιτέρω επέκταση περιφερειακών ενώσεων: όχι μόνον στην Ευρώπη αλλά και σε άλλα μέρη του κόσμου έχουν δημιουργηθεί ενώσεις κρατών με ομοίους ή ανάλογους

(1) ΕΕ αριθ. C 124 της 21. 5. 1991, σ. 34.

(2) «Προς το ίδρυμα για μια ευρωπαϊκή υποδομή — Ένα ενιαίο πρόγραμμα δράσης» [έγγρ. COM(90) 585 τελικό].

(3) Έγγρ. ΟΚΕ 1282/91.

οικονομικούς σκοπούς. Ό,τι κατά τη σύναψη της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (ΓΣΔΕ) θεωρήθηκε ως εξαίρεση, έχει γίνει κανόνας. Συνεπώς, η αρχή της πολυμερούς οργάνωσης του παγκόσμιου εμπορίου καταντά όλο και περισσότερο κωμωδία. Με προοδευτικό ρυθμό η διεθνής κατανομή εργασίας αποτυπώνεται ως μορφή οικονομικών σφαιρών επιρροής και μάλιστα της τριάδας Ευρώπη, ΗΠΑ και Ιαπωνία. Στην τριάδα αυτή βρίσκονται οι πιο αξιόλογες αγορές και κυριαρχεί οξύτερος ανταγωνισμός.

Είναι ακόμη πιο σημαντικό—η ΟΚΕ συμφωνεί και στο σημείο αυτό με την Επιτροπή—όπως «οι κανόνες τηρούνται από όλους τους εμπορικούς εταίρους, επειδή η οικονομία της Κοινότητας στο δρόμο του όλο και εντονότερου ανοίγματός της καθίσταται όλο και περισσότερο ευαίσθητη (ή γίνεται όλο και περισσότερο εύρωτη) λόγω παραβιάσεων των κανόνων». Ενόψει των ανωτέρω παραβιάσεων δεν εκπλήσσει καθόλου ότι η προτροπή για «αναποδοτικότητα» γίνεται όλο και δυνατότερη. Μόνο η αποδοτικότητα—ισχυρίζονται οι συνήγοροί της—«δύναται να διασφαλίσει ότι και οι αγορές της Ιαπωνίας, της Νότιας Κορέας, της Ταϊβάν και των άλλων ασιατικών χωρών θα γίνουν μέλη της ... (συνολικής αγοράς) της τριάδας και όχι εκτεταμένες βάσεις από τις οποίες οι ιαπωνικές και ανατολικοασιατικές ... (επιχειρήσεις) κατακτούν τις αγορές της Αμερικής και της Ευρώπης⁽¹⁾».

Ενόψει των κινδύνων που υποβόσκουν και απειλούν τη διεθνή κατανομή εργασίας η ΟΚΕ καλεί με επιμονή την Ευρωπαϊκή Κοινότητα να συνεχίσει να κατευθύνει όλες τις προσπάθειές της ώστε να πείσει τους διεθνείς εμπορικούς εταίρους για τα πλεονεκτήματα της ελεύθερης αγοράς υπό τους όρους του θεμιτού ανταγωνισμού και να ενεργήσει έτσι ώστε ο Γύρος της Ουρουγουάης για τη ΓΣΔΕ να οδηγηθεί από κοινού σε επιτυχία. Η αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων—ακόμη και για μεσαίες επιχειρήσεις—απαιτεί φερέγγυους κανόνες όσον αφορά τη διεθνή κατανομή εργασίας. Απαραίτητες είναι, ιδίως, περισσότερη αξιοπιστία και πειθαρχία στο παγκόσμιο εμπόριο. Επίσημες υποχρεώσεις των δυτικών εμπορικών εταίρων, που όλο και επαναλαμβάνονται ρηματικώς στο πλαίσιο της ΓΣΔΕ ή σε «Παγκόσμιες Οικονομικές Διασκέψεις Κορυφής» δεν αρκούν πλέον. Η ΟΚΕ αναμένει από τις διαπραγματεύσεις για τη ΓΣΔΕ όχι μόνο τη συγκεκριμένη διαβεβαίωση όλων των μελών της Συμφωνίας ότι θα τηρούν με τρόπο δεσμευτικό τους υπάρχοντες κανόνες της, αλλά ότι θα προωθείται ταυτοχρόνως η ενσυνείδητη βελτίωση της λειτουργίας των κανόνων σε αποφασιστικούς τομείς (π.χ. επιδοτήσεις, χρήση προστατευτικών ρητρών) και ότι νέοι τομείς θα συμπεριληφθούν στο σύστημα ΓΣΔΕ (π.χ. υπηρεσίες, προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας).

Γενικά πρέπει να ενισχυθεί η αντίληψη ότι—υπό τις επικρατούσες παγκόσμιες οικονομικές και πολιτικές πιέσεις—μόνο τότε τα υφιστάμενα προβλήματα θα λυθούν και νέα ένταση στο παγκόσμιο εμπόριο θα αποφευχθεί αν παγκόσμια συνεργασία που εμπνέει εμπιστοσύνη και συντονισμό τηρηθούν σαν ύψιστο καθήκον. Δεν υπάρχει πλέον θέση για εθνική

μονομερή πορεία. Είτε οι εμπορικοί εταίροι στον κόσμο θα αποφασίζουν στο μέλλον σε μεγαλύτερο βαθμό από κοινού είτε θα πρέπει να ακολουθήσουν ως «παρείσακτοι» και τότε να υποστούν οδυνηρές προσαρμοστικές διεργασίες.

3.4. Μέτρα επιτάχυνσης της διαρθρωτικής προσαρμογής

Η Επιτροπή τονίζει ότι είναι αναγκαίο να επιταχυνθεί, μέσω παρακείμενων μέτρων, η ικανότητα για τη διαρθρωτική προσαρμογή. Τονίζεται ιδιαίτερα η πολιτική έρευνας και τεχνολογίας καθώς και η ανάγκη δυναμικότερης πολιτικής ως προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

3.4.1. Τεχνολογική αποδοτικότητα

Η ΟΚΕ συμφωνεί με τη σκέψη ότι η τεχνολογική ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο σε ό,τι αφορά την επιβίωση των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στις διεθνείς αγορές. Τονίζει, ωστόσο, ακόμα σαφέστερα από την Επιτροπή ότι τα μέτρα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας δεν πρέπει να περιορίζονται σε ορισμένους τομείς υψηλής τεχνολογίας αλλά ότι χρειάζεται ταυτόχρονα να εφαρμόζονται και στον ευρύτερο τομέα της τεχνολογίας. Επιπλέον η αρμονική ανάπτυξη της ευρωπαϊκής βιομηχανίας διασφαλίζεται μόνο με την προϋπόθεση ότι οι τεχνολογίες αυτές θα είναι δυνατόν να χρησιμοποιούνται και σε επιχειρήσεις που βρίσκονται σε περιοχές με καθυστερημένη ανάπτυξη. Συνεπώς τα κράτη μέλη της Κοινότητας έχουν μια σοβαρή ευθύνη. Η ενίσχυση της τεχνολογικής ικανότητας της Κοινότητας αποτελεί επείγουσα ανάγκη κυρίως όταν πρόκειται για έρευνα και μεταφορά τεχνολογιών στο προανταγωνιστικό στάδιο σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις που βρίσκονται σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές. Η ΟΚΕ επισημαίνει σχετικά ότι είναι αναγκαίο και στην πολιτική για τον τομέα της έρευνας, να ισχύει η αρχή της επικουρικότητας. Η ενίσχυση της έρευνας από κοινοτική πλευρά αρχίζει όπου δεν επαρκούν πλέον τα εθνικά μέσα ή όπου αναμένεται να επιτευχθούν κοινοτικά πλεονεκτήματα. Συγχρόνως όμως είναι αναγκαίο να ισχύει στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης η αρχή της ίδιας ευθύνης της επιχείρησης. Οι επιχειρήσεις μπορούν να κρίνουν καλύτερα από το κράτος πότε αξίζει να καταβληθούν ιδιαίτερες ερευνητικές προσπάθειες και σε ποια έκταση αξίζει να επεκταθούν, καθώς και αν οι έρευνες αυτές οδηγούν στην παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων.

3.4.2. Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις

Ένα σημαντικό αίτημα είναι η προώθηση της έρευνας και ανάπτυξης σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις μεταξύ άλλων μέσω της βελτίωσης της πληροφόρησης και της παροχής πληροφοριών σε νέους τεχνολογικούς τομείς μέσω της βελτίωσης της

⁽¹⁾ K. Seitz, *Η ιαπωνική-αμερικανική πρόκληση: Οι γερμανικές βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας μάχονται για να επιζήσουν*. 2η έκδοση, Μόναχο: Bonn Aktuell, 1991.

μεταφοράς γνώσεων και τεχνολογίας. Επίσης είναι αναγκαίο να συμμετέχουν σε μεγαλύτερο βαθμό οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στα υφιστάμενα ερευνητικά προγράμματα (εθνικά και κοινοτικά) και να απλοποιηθούν οι διαδικασίες ενίσχυσης. Υπό τους όρους αυτούς οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα είναι σε θέση να ανταποκριθούν στον κεντρικό ρόλο που διαδραματίζουν στα πλαίσια της βιομηχανικής αναπροσαρμογής. Στην εποχή ανάπτυξης της βιομηχανικής κατανομής της εργασίας η ευρωπαϊκή βιομηχανία εξαρτάται σε μεγαλύτερο βαθμό από την ύπαρξη ελαστικής μικρομεσαίας βιομηχανίας ικανής να προβεί σε καινοτομίες. Ωστόσο τα προγράμματα ενίσχυσης δεν μπορούν να αντικαταστήσουν μια πολιτική που δημιουργεί βελτιωμένους γενικούς όρους (για παράδειγμα φορολογία) και οδηγεί στον περιορισμό της γραφειοκρατικής διαδικασίας.

Επομένως η Επιτροπή υπογραμμίζει δικαίως τη σημασία της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η ΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι δεδομένης της μεγάλης έλλειψης ειδικευμένων εργαζομένων και του αυξανόμενου ρυθμού καινοτομιών η ικανότητα επαγγελματικής προσαρμογής και η επαγγελματική εκπαίδευση των εργαζομένων αποτελεί πλέον καθοριστικό παράγοντα της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας, παράγοντα στον οποίο είναι ανάγκη να επενδύσουν στο μέλλον οι οικονομίες των ανεπτυγμένων χωρών. Συγχρόνως έχει ολοένα και μικρότερη σημασία η διάκριση μεταξύ των βιομηχανιών υψηλής και χαμηλής τεχνολογίας. Έρευνα, ανάπτυξη και επαγγελματική εκπαίδευση είναι αναγκαίο να πραγματοποιούνται σε μια ευρύτερη βάση σε όλους τους κλάδους και σε όλες τις περιοχές.

4. Η εφαρμογή ενός σχεδίου βιομηχανικής πολιτικής κατά οικονομικούς κλάδους

Πρόσφατα, η Επιτροπή άρχισε να εφαρμόζει μια ανοικτή (φιλελεύθερη) οριζόντια και επιθετική γενική έννοια για τη βιομηχανική πολιτική σε μεμονωμένους τομείς. Πρόκειται εδώ για έναν οικονομικό κλάδο ο οποίος μπορεί να επιτελέσει αποφασιστική λειτουργία για την εξέλιξη της ευρωπαϊκής βιομηχανίας—όπως για την ηλεκτρονική βιομηχανία και το βιομηχανικό τομέα του κλάδου της πληροφορικής ή για τη βιοτεχνολογία. Παράλληλα, διατηρείται το ενδιαφέρον της Επιτροπής σε εκείνους τους τομείς, οι οποίοι διεθνώς αποκτούν σημασία σε οικολογικό και σε οικονομικό επίπεδο (π.χ. η ναυπηγία). Οφείλουν, εξάλλου, να αναπτυχθούν για τους τομείς διαρθρωμένα κοινοτικά σχέδια, οι οποίοι—όπως η υφαντουργία και η βιομηχανία ετοιμών ενδυμάτων—καταλαμβάνουν μία σημαντική θέση στη διάρθρωση της οικονομίας της Κοινότητας, στους οποίους όμως θα πρέπει να συνεκτιμηθούν «για το μέλλον οι εν μέρει σημαντικές διαρθρωτικές προσαρμογές».

4.1. Η ευρωπαϊκή βιομηχανία για την ηλεκτρονική και την τεχνολογία της πληροφόρησης⁽¹⁾ εκπροσωπείται σε αποφασιστικούς τομείς, όπως οι ημιαγωγοί, τα περιφερειακά και η ηλεκτρονική για εργασίες συντήρησης ενώ στον τομέα της τεχνολογίας της πληροφόρησης η κατάσταση πρέπει να θεωρηθεί ευαίσθητη (ασταθής). Συγκυριακοί λόγοι διαδραματίζουν στην ανάλυση της Επιτροπής για τις αδυναμίες ένα

ρόλο, αλλά πολύ σοβαρότερες είναι διαρθρωτικές αδυναμίες που αλληλοεπηρεάζονται:

- έντονος κατακερματισμός της κοινοτικής αγοράς,
- άνισοι όροι ανταγωνισμού στις διάφορες περιοχές της διεθνούς αγοράς,
- μειονεκτήματα που εξαρτώνται από τη χρηματοδότηση,
- έλλειψη υψηλά εξειδικευμένου προσωπικού,
- αδυναμίες στο σύστημα παραγωγής,
- ανεπαρκείς επιχειρηματικές στρατηγικές.

Οι αναγκαίες ενέργειες για την εξάλειψη των διαρθρωτικών αδυναμιών και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας—κατά την Επιτροπή—πρέπει να αναληφθούν, κατά προτεραιότητα, από τις ίδιες τις επιχειρήσεις. Καθήκον της Κοινότητας και των μελών της είναι, τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας, η δημιουργία ευνοϊκών γενικών συνθηκών για τις επιχειρήσεις και παράλληλα η διενέργεια εκτίμησης ως προς τον καθορισμό του παραγωγικού δυναμικού από πλευράς ηλεκτρονικής και τεχνολογίας για την πληροφόρηση της Κοινότητας. Με βάση αυτές τις σκέψεις η Επιτροπή υλοποίησε ένα πρόγραμμα δράσης με πέντε σημεία, το οποίο συνοδεύει και ενδυναμώνει τις πρωτοβουλίες των επιχειρήσεων. Τα προτεινόμενα μέτρα εκτείνονται προς την πλευρά της ζήτησης, της τεχνολογίας, της εκπαίδευσης, των εξωτερικών σχέσεων και του επιχειρησιακού περιβάλλοντος.

Στη γνωμοδότησή της⁽²⁾ η ΟΚΕ επιδοκιμάζει τις πρωτοβουλίες της Επιτροπής στο βιομηχανικό τομέα και θεωρεί το πρόγραμμα δράσης ως κατάλληλη βάση για τη δημιουργία—από κοινού με τις επιχειρήσεις—ανταγωνιστικών δομών στην ευρωπαϊκή βιομηχανία ηλεκτρονικής και τεχνολογίας για την πληροφόρηση και ευκαιριών για απασχόληση στο μέλλον με καλές συνθήκες εργασίας. Οι δυσμενείς αναπτυξιακές τάσεις στο πρόσφατο παρελθόν π.χ. απώλειες μεριδίων της αγοράς της ηλεκτρονικής για εργασίες συντήρησης λόγω του ασιατικού ανταγωνισμού ή επικαιρα προβλήματα στην αγορά ημιαγωγών και η βιομηχανία επεξεργασίας ηλεκτρονικών δεδομένων, έχουν καταστήσει σαφές πόσο επείγον έχει γίνει ένα κοινοτικό εμπόδιο. Για την ΟΚΕ οι στρατηγικά σημαίνοντες γενικοί όροι βρίσκονται προπαντός στους τομείς της έρευνας και τεχνολογίας, υποδομών, παραγωγικής ικανότητας, εκπαίδευσης και εξειδίκευσης. Εδώ η ΟΚΕ προτείνει ως συμπλήρωμα στη δέσμη μέτρων της Επιτροπής ένα ευρύ σύνολο περαιτέρω δράσεων που θα «συλληφθούν» από τα κράτη μέλη και την Κοινότητα και θα χρησιμοποιηθούν στις επιχειρήσεις ως γενικά δεδομένα. Η ΟΚΕ έλαβε γνώση της απόφασης που υιοθέτησε το Συμβούλιο στις 18 Νοεμβρίου 1991 για την τεχνολογία στον τομέα της ηλεκτρονικής, της πληροφορικής και των επικοινωνιών και επικρότησε την απόφαση αυτή. Οι γενικές γραμμές της απόφασης αυτής ταυτίζονται με τις παρατηρήσεις που διατύπωσε η ΟΚΕ στα πλαίσια της σχετικής γνωμοδότησης, αλλά εντάσσονται και στη γνωμοδότηση για τους βιομηχανικούς κλάδους της πληροφορικής και της ηλεκτρονικής στην Κοινότητα⁽³⁾.

⁽²⁾ Έγγρ. ΟΚΕ 1332/91.

⁽³⁾ Αριθ. 9298/91 (ΑΤ 208) της 18ης Νοεμβρίου 1991.

⁽¹⁾ Έγγρ. SEC(91) 565 τελικό.

4.2. Η βιοτεχνολογία έχει στρατηγική σημασία για να αντιμετωπισθούν οι μεγάλες προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζουν τα βιομηχανοποιημένα και αναπτυσσόμενα κράτη στους τομείς της διατροφής, υγείας, προστασίας του περιβάλλοντος και δημογραφικής αύξησης. Αποτελεί ένα διεπιστημονικό τομέα εργασίας που βρίσκεται μεταξύ χημείας, βιολογίας και τεχνολογίας και χρησιμοποιεί τη βιομηχανική συνθετικότητα ζώντων κυττάρων για την επίτευξη ή μεταλλαγή ουσιών στον κύκλο βιομηχανικών παραγωγικών διαδικασιών. Για πολυάριθμους οικονομικούς κλάδους, από την υποκατάσταση ενέργειας διαμέσου της κτήσης μετάλλων, εξάλειψη επικίνδυνων αποβλήτων και χημείας μέχρι τη βιοηλεκτρονική, η βιοτεχνολογία προσφέρει μεγάλες ευκαιρίες. Βέβαια, στην κοινή γνώμη η νέα τεχνολογία γίνεται δεκτή με ορισμένη υποψία. Οι αμφιβολίες στρέφονται ιδίως κατά των συνεπειών, που μια αθέμιτη χρήση, μπορεί να έχει για την υγεία και ασφάλεια ανθρώπων και ζώων.

Λόγω της αυξανόμενης σημασίας της βιοτεχνολογίας—και για το οικονομικό μέλλον της Κοινότητας—η Επιτροπή κατάρτισε ιδιαίτερο έγγραφο γι' αυτή και επρότεινε⁽¹⁾ πολυάριθμες πρωτοβουλίες σχεδόν για το σύνολό της. Οι πρωτοβουλίες αποσκοπούν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο, στην προσαρμογή τους στο νομικό πλαίσιο, στη θέσπιση βιοτεχνολογικών προτύπων, στην οργάνωση της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας και στην ενίσχυση κατά τη χρηματοδότηση της E&A. Ταυτόχρονα—σύμφωνα με την Επιτροπή—πρέπει να υπάρξει εξέταση των δεοντολογικών θεμάτων τόσο στα κράτη μέλη όσο και σε επίπεδο Κοινότητας και να συζητηθούν στο πλαίσιο ενός ανοικτού διαλόγου με τρόπο εμπειριστατωμένο.

Ιδιαίτερα η Επιτροπή διαβλέπει τις εξής προτεραιότητες:

- δημιουργία μιας δομής για την πληροφόρηση όσον αφορά τη βιοτεχνολογία διαμέσου ερευνητικών προγραμμάτων, μιας πολιτικής για την πληροφόρηση και διεθνούς συνεργασίας,
- προοδευτική ολοκλήρωση της ενθάρρυνσης για E&A στη βιοτεχνολογία (κατά το δυνατό στη διάρκεια της προανταγωνιστικής φάσεως),
- προετοιμασία μιας σαφούς και ακριβούς εντολής για τη δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τυποποίησης (CEN) στον τομέα της βιοτεχνολογίας,
- υιοθέτηση της κοινοτικής ρύθμισης για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και ένταξη του ήδη θεσπισθέντος κοινοτικού δικαίου στο εθνικό δίκαιο,
- θέσπιση μιας στατιστικής για τη βιοτεχνολογία (βιομηχανική και παραγωγική στατιστική),
- εντατικοποίηση διμερών και πολυμερών επαφών. Σύσταση ομάδων εργασίας [ΓΣΔΕ, ΟΟΣΑ, Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ)] για τη θέσπιση κατάλληλων σχεδίων για την προστασία της υγείας και του περιβάλλοντος,

— σύσταση κατάλληλου συμβουλευτικού οργάνου στο κοινοτικό επίπεδο για τα δεοντολογικά προβλήματα της βιοτεχνολογίας π.χ., θέματα που αφορούν τη ζωή και την ανθρώπινη οντότητα.

Η Επιτροπή επίσης θα προωθήσει περαιτέρω μια εκτίμηση ως προς τις κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές επιπτώσεις το οποίο θα συνοδεύσει τις πολιτικές πρωτοβουλίες και τα ερευνητικά προγράμματά της για τη βιοτεχνολογία. Θα επιστήσει εκ του πλησίον την πρόοδο και την ανταγωνιστικότητα των βιοτεχνολογικών βιομηχανιών και θα διασφαλίζει ότι το συμβατό γενικό σχέδιο εκπληροί την αποστολή του. Αναμφίβολα η Επιτροπή θα παρακολουθεί όπως μελλοντικές επιπτώσεις στην αγορά εξαρτώνται από τις στρατηγικές, τις οποίες οι επιχειρήσεις αναπτύσσουν και εφαρμόζουν με συγκεκριμένο τρόπο.

Η ΟΚΕ επιφυλάσσεται να καταρτίσει ειδική γνωμοδότηση για το έγγραφο της Επιτροπής σχετικά με τη βιοτεχνολογία.

4.3. Τα θαλάσσια θέματα αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία στο διεθνές επίπεδο από οικολογική, οικονομική και πολιτική άποψη. Συνεπώς η Κοινότητα—σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής για τις θαλάσσιες βιομηχανίες⁽²⁾—αντιδρά με τρόπο θετικό. Βέβαια, λόγω των μεταβαλλόμενων εξαρτήσεων μεταξύ καθαρότητας των ωκεάνιων και θαλάσσιων πόρων, όπως και μεταξύ ναυτιλίας, ναυπηγικής και εκμετάλλευσης των θαλάσσιων πόρων πρέπει όλοι οι τομείς να εξετασθούν και εκτιμηθούν ως μέρος μιας ενιαίας θαλάσσιας διάστασης. Η ανακοίνωση της Επιτροπής εκτείνεται, συνεπώς, στο συνολικό θαλάσσιο τομέα, και αφορά, ταυτοχρόνως, και τη δυνατότητα μιας καλύτερης εκμετάλλευσης των παρόντων και μελλοντικών αποτελεσμάτων από τη συνέργια μεταξύ των θαλάσσιων επιστημονικών κλάδων.

Μόνον αποτελεσματικές θαλάσσιες βιομηχανίες διασφαλίζουν ότι η Κοινότητα μπορεί να συμμετάσχει με τρόπο κατάλληλο και επιτυχή στο παγκόσμιο εμπόριο και την εκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων. Η Επιτροπή εισήγαγε και πρότεινε ήδη στο παρελθόν σειρά μέτρων, αλλά μέχρι τώρα απουσίαζε μια περιεκτική επισκόπηση του θαλάσσιου τομέα. Προσθεται, επομένως, ένα νέο αποτελεσματικό σχέδιο. Παράλληλα με κανένα τρόπο δεν υποκαθίστανται κατ'ιδίαν προσπάθειες των επιχειρήσεων. Επιθυμία της Επιτροπής είναι περισσότερο να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των θαλάσσιων βιομηχανιών μέσω κατάλληλων οριζόντιων μέτρων, όπως:

- βελτιωμένες γενικές συνθήκες (εξάλειψη των εμποδίων στις συναλλαγές),
- υψηλότερη ασφάλεια στη θάλασσα (ασφάλεια ναυσιπλοΐας, ασφάλεια επί του σκάφους, ασφάλεια στο χώρο εργασίας),
- κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου κοινοτικού σχεδίου για τη θάλασσα E&A,
- ανάπτυξη ενός συνδυασμένου μεταφορικού δικτύου και διεύρυνση των μεταφορικών υποδομών,

(1) Έγγρ. SEC(91) 629.

(2) Έγγρ. COM(91) 335 τελικό.

- καλύτερη εκπαίδευση και επιμόρφωση του εργατικού δυναμικού,
- ανάπτυξη κοινών στρατηγικών για το θαλάσσιο περιβάλλον,
- συγκλίνοντες όροι ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών.

Η εφαρμογή των προτεινόμενων οριζόντιων μέτρων προσφέρει στις επιχειρήσεις του θαλάσσιου τομέα την ευκαιρία να κρατήσουν επαφή με τις νεότερες εξελίξεις και να αξιοποιήσουν πλήρως τα πλεονεκτήματα της εσωτερικής αγοράς. Προϋπόθεση όμως είναι μια αποτελεσματική εσωτερική πολιτική συντονισμού και μεγαλύτερη κατανόηση μεταξύ των επιχειρήσεων κάθε τομέα, των κατ'ιδίαν οικονομικών κλάδων, των κοινοτικών κρατών και της Επιτροπής. Για το λόγο αυτό η Επιτροπή προτείνει ένα βήμα συζητήσεων, όπου θα παρακαθήσουν εκπρόσωποι των ποικίλων βιομηχανικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, των θαλάσσιων και οικονομικών αρχών των κρατών μελών και της Επιτροπής. Αποστολή του βήματος αυτού συζητήσεων θα είναι:

- ο προσδιορισμός με τρόπο σαφή του πεδίου καθηκόντων του γενικού και οριζόντιου σχεδίου,
- ο προσδιορισμός τομέων και δράσεων που θα βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα των θαλάσσιων βιομηχανιών,
- η ανάπτυξη κατάλληλων μεθόδων για την υλοποίηση των προτεινόμενων δράσεων.

Το βήμα θα υποβάλει στην Επιτροπή εντός εννέα μηνών από τη λήψη της πρότασης της Επιτροπής μια έκθεση. Η Επιτροπή θα αποφασίσει τότε ποια συγκεκριμένα μέτρα είναι απαραίτητα και δύνανται να προταθούν για το κοινό συμφέρον των θαλάσσιων βιομηχανιών.

Η ΟΚΕ—ένας από τους λήπτες της ανακοίνωσης—θα καταρτίσει για το θαλάσσιο τομέα της Κοινότητας ειδική γνωμοδότηση.

4.4. Η υφαντουργία και η βιομηχανία ετοιμών ενδυμάτων διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στις διαρθρωτικές δομές της Κοινότητας, όχι μόνον από άποψη διάθεσης των προϊόντων, παραγωγής και θέσεων απασχόλησης, αλλά και όσον αφορά την απόκτηση πείρας και τη δημιουργικότητα. Τα προσεχή χρόνια, ο κλάδος αυτός της οικονομίας θα πρέπει εκ νέου να συνεκτιμηθεί με μια σημαντική προώθηση της προσαρμοστικότητάς του. Οι υφιστάμενες προκλήσεις—ιδιαίτερα η ένταξη των χωρών της περιοχής της Μεσογείου και της Ανατολικής Ευρώπης—επιβάλλουν στην υφαντουργία και στη βιομηχανία ετοιμών ενδυμάτων την επίσπευση ριζικής αναδιάρθρωσης και απαιτούν ταυτόχρονα την ενεργό αλληλεγγύη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η αλληλεγγύη επιζητείται πολύ περισσότερο για ορισμένες λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της Κοινότητας, κυρίως, στην Πορτογαλία, Ισπανία και Ελλάδα, καθώς η υφαντουργία και η βιομηχανία ετοιμών ενδυμάτων είναι ζωτικής σημασίας για τις χώρες αυτές.

Η Επιτροπή παρατηρεί πρόσφατα με αυξανόμενη προσοχή, ότι τα υφιστάμενα προβλήματα με τις ενδεχόμενες διαρθρωτικές και κοινωνικές επιπτώσεις παρότρυναν αρκετά κράτη

μέλη της Κοινότητας να αντιμετωπίσουν ή να εκπονήσουν ορισμένα (εθνικά) σχέδια δράσεως. Οι δραστηριότητες αυτές—σύμφωνα με την Επιτροπή—ενέχουν τον κίνδυνο, ότι «ελλείψει ενός σαφούς καθορισμένου πλαισίου θα έχουν αρνητικά αποτελέσματα σε κοινοτικό επίπεδο». Για το λόγο αυτό, αλλά επίσης και για να υπογραμμίσει τη σημασία που η Κοινότητα αποδίδει στις οικονομικές και κοινωνικές δυσχέρειες της υφαντουργίας και της βιομηχανίας ετοιμών ενδυμάτων, η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της για την «αύξηση της ανταγωνιστικότητας της υφαντουργίας και της βιομηχανίας ετοιμών ενδυμάτων στην Κοινότητα»⁽¹⁾ διατύπωσε ένα σύνολο μέτρων, το οποίο θα συμβάλει αποτελεσματικά στην ενίσχυση του ανταγωνισμού των προβληματικών επιχειρήσεων. Στο σημείο αυτό παρατηρείται ότι μόνο σε περιοχές στις οποίες η αναδιάρθρωση και ο εκσυγχρονισμός της βιομηχανίας παρουσιάζουν ένα υψηλό επίπεδο, η διασφάλιση και η ενίσχυση του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων αποτελεί ένα ιδιαίτερα δύσκολο τόλμημα.

Σύμφωνα με την άποψη της Επιτροπής, τα απαραίτητα μέτρα της Κοινότητας πρέπει να πληρούν δύο προϋποθέσεις: οφείλουν να εναρμονίζονται με το συνολικό πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής της Κοινότητας, και πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες της εκάστοτε περιοχής. Στο σημείο αυτό απαιτείται μια ισορροπημένη «μικτή πολιτική», όπου η ευθύνη για τη διαρθρωτική προσαρμογή βρίσκεται, όπως και παλαιότερα, στα χέρια των επιχειρήσεων. Μεταξύ των πολυάριθμων μέτρων της Κοινότητας, τα οποία οφείλουν να στηρίζουν παράλληλα τη διαδικασία προσαρμογής των επιχειρήσεων, αναφέρονται ιδιαίτερα:

- η προώθηση και η βελτίωση της επικοινωνίας και της πληροφόρησης,
- η εντονότερη διαφάνεια και συνοχή των κρατικών ενισχύσεων,
- η βελτίωση της κατάρτισης και της επιμόρφωσης των εργαζομένων,
- η εντατικοποίηση της έρευνας και ανάπτυξης,
- οι δράσεις από πλευράς διαρθρωτικών ταμείων για τις θιγόμενες περιοχές.

Η υφαντουργία και η βιομηχανία ετοιμών ενδυμάτων της Κοινότητας, έχει έντονη παρουσία λόγω «του υψηλού βαθμού διεθνοποίησής της». Οι κοινοτικές ενέργειες βιομηχανικού χαρακτήρα οφείλουν συνεπώς να λαμβάνουν υπόψη και την εξέλιξη της παγκόσμιας αγοράς. Επείγει να εδραιωθεί το βιομηχανικό άνοιγμα της Κοινότητας προς τον κόσμο, αλλά επίσης επιβάλλεται να υπάρξει μια ισορροπία μεταξύ δικαιωμάτων και υποχρεώσεων κατά την εφαρμογή των κανόνων για τον ανταγωνισμό και τις εμπορικές συναλλαγές. Συγκεκριμένα το μέρος της ανακοίνωσης της Επιτροπής που αφορά την εμπορική πολιτική θίγει τα εξής θέματα:

- άνοιγμα της αγοράς σε τρίτα κράτη,
- προώθηση των εξαγωγών,
- διεθνοποίηση επιχειρηματικών στρατηγικών,
- ενέργειες κατά των πρακτικών ντάμπινγκ και επιδοτήσεων,

(1) Έγγρ. COM(91) 399 τελικό.

- συνεργασία μεταξύ των εθνικών τελωνειακών αρχών της Κοινότητας,
- προστασία σημάτων, σχεδίων και προτύπων,
- εφαρμογή των εμπορικών θεσπισμάτων.

Ταυτόχρονα η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν μια κοινοτική και συμπληρωματική δράση. Η Επιτροπή, πάντως, είναι σταθερά αποφασισμένη να συντονίσει τη χρήση των μέσων και των πολιτικών πρωτοβουλιών της για να προωθήσει τη διαρθρωτική προσαρμογή των επιχειρήσεων υφαντουργίας και ένδυσης με τρόπο αποτελεσματικό και να προκαλέσει την οικονομική διαφοροποίηση των θιγόμενων περιοχών.

Η ΟΚΕ επιφυλάσσεται και στην περίπτωση αυτή να εκδώσει ιδιαίτερη γνωμοδότηση για την ανακοίνωση της Επιτροπής.

5. Τελικές παρατηρήσεις

Η ΟΚΕ έλαβε με ικανοποίηση γνώση των συμπερασμάτων του Συμβουλίου των Υπουργών για το κοινοτικό σχέδιο βιο-

μηχανικής πολιτικής που πρότεινε η Επιτροπή. Ιδιαίτερα επιδοκιμάζει το γεγονός ότι το Συμβούλιο συμφωνεί με την χάραξη μιας κοινοτικής βιομηχανικής πολιτικής η οποία θα ανταποκρίνεται αφενός στην πολυπλοκότητα της κατάστασης, τόσο εντός όσο και εκτός της Κοινότητας, και αφετέρου θα καθιστά δυνατή μια εξισορροπημένη ανάπτυξη και την επίτευξη μεγαλύτερης οικονομικής και κοινωνικής συνοχής⁽¹⁾.

Σύμφωνα με τη γνώμη της ΟΚΕ θα ήταν λογικό να περιληφθούν σημαντικοί στόχοι και στοιχεία μιας κοινοτικής βιομηχανικής πολιτικής στη συμφωνία για την ένωση, ώστε να έχουν οι επιχειρήσεις των κρατών μελών μέσω κατάλληλων προϋποθέσεων τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν πλήρως τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η εσωτερική αγορά, η οικονομική και νομισματική ένωση και η κοινοτική πολιτική έρευνας και τεχνολογίας. Συμπληρωματικά χρειάζεται να προβλεφθεί ο συντονισμός και η προσαρμογή των αποφάσεων που λαμβάνονται για τη βιομηχανική πολιτική σε εθνικό επίπεδο μέσω κατάλληλων μέτρων που θα υιοθετούνται σε κοινοτικό επίπεδο με τη συμμετοχή της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής.

⁽¹⁾ Βλ. συμπεράσματα του Συμβουλίου της 26ης Νοεμβρίου 1990, έγγρ. 10159/90 (Τύπος 198 — G) με θέμα τη βιομηχανική πολιτική στα πλαίσια ανοικτού ανταγωνιστικού κλίματος.

Βρυξέλλες, 27 Νοεμβρίου 1991.

*Ο Πρόεδρος της
Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής*
François STAEDLIN